

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1889.

Andra Kammaren.

N:o 9.

Lördagen den 23 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 16 innevarande februari.

§ 2.

Anmäldes och godkändes Riksdagens kanslideputerades förslag, dels till Riksdagens skrivelse:

n:o 2, till Konungen, angående val af justitieombudsman och suppleant för honom;

dels ock till Riksdagens förordnanden:

n:o 3, för borgmästaren m. m. Eskilander Thomasson att vara Riksdagens justitieombudsman; och

n:o 4, för revisionssekreteraren m. m. Magnus Wilhelm Huss att vara Riksdagens justitieombudsmans suppleant.

§ 3.

Föredrogs och bordlades för andra gången bankoutsrottets memorial n:o 2.

§ 4.

Till behandling företogs statsutskottets utlåtande n:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjetta hufvudtitel, innefattande anslagen till kongl. civildepartementet.

Punkten 1.

Bifölls.

Vid föredragning härnäst af *punkten 2*, deruti utskottet hemställt
Andra Kammarens Prot. 1889. N:o 9.

att Riksdagen måtte medgifva, att afgifterna för patent och för registrering af varumärken finge användas till bestridande af de utgifter, hvilka betingas af tillämpning under år 1890 af förordningen angående patent och lagen om skydd för varumärken, begärdes ordet af

Chefen för kongl. civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna, hvilken yttrade: Patentbyråns inkomster under år 1888 uppgingo till 75,000 kronor och utgifterna till 66,000 kronor. Inkomsterna hade sedan föregående år ökats med 14,000 kronor och utgifterna stigit med 6,500 kronor. Statsutskottet har tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts framställning, men utskottet har med anledning af stegringen i utgifterna af 6,500 kronor från 1887 till 1888 ansett sig böra erinra om vigten deraf, att byråns omkostnader ökas endast i den mån en utvidgad verksamhet ovilkorligen kräver. Då man häraf möjligen kunde lå den uppfattning, att byrå icke tillvägagått med nödig sparsamhet, vill jag — för att freda byrån från en sådan miss tanke — fästa uppmärksamheten på, att det är två poster i byråns utgifter, nemligen dels återbetalning af inbetalda patent- och registreringsafgifter och dels byråns publikationer, hvilka med nödvändighet måste stiga, i samma mån som antalet ansökningar om patent eller registrering ökas, och i följd deraf inkomsterna å andra sidan växa. Ju flere ansökningar om patent eller registrering inkomma, desto mer kommer det att inträffa, att sådana ansökningar afslås, och att i följd deraf registreringsafgiften till hela sitt belopp, patentafgiften till halfva beloppet skola till sökanden återbäras. Och vidare, ju flere patentansökningar beviljas, desto flere publikationer, och sålunda desto större utgifter för dessa publikationer. Efterser man nu, hvartill dessa ökade utgifter, 6,500 kronor, gått, så finner man, att nästan allra största delen deraf, eller 5,621 kronor, belöper sig på dessa båda poster. Det visar sig sålunda, att denna ökning i utgifterna icke användts till ökade löner eller dylikt vid byrån. Jag har velat härom erinra för att visa, att byrån under år 1888, likasom, efter hvad jag vill tro, äfven under föregående år, iakttagit all nödig sparsamhet vid skötandet af sitt värf.

Vidare anfördes icke. Punkten bifölls.

Punkterna 3—5.

Biföllos.

Punkten 6.

*Angående
anslag till en
landbruks-
styrelse.*

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att Riksdagen måtte, med godkännande af ett i statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 12 januari 1889 intaget förslag till stat för en landbruksstyrelse äfvensom af de vilkor och förbehåll, som blifvit föreslagna för åtnjutande af deri upptagna löneförmåner, medgifva, att i riksstaten under sju hufvudtiteln näst efter anslaget till väg- och vattenbyggnadsstaten uppfördes under benämningen "landbruksstyrelsen" ett anslag af 29,300 kronor.

Med anledning häraf hemställde utskottet under denna punkt, att Riksdagen måtte på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts förevarande förslag, att Riksdagen *dels* faststälde följande

*Angående
anslag till en
landtbruks-
styrelse.
(Forts.)*

Stat för landtbruksstyrelsen:

	Lön.	Tjenstgöringspenningar.	Summa.	
Öfverdirektören och chefen.....	5,000	2,000	7,000	} Efter fem år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
Fiskeriinspektören	2,500	1,500	4,000	
1 byråingeniör	2,500	1,500	4,000	
1 d:o	2,500	1,500	4,000	
1 sekreterare.....	1,800	1,200	3,000	
1 vaktmästare	500	300	800	} Efter fem år kan lönen höjas med 100 kronor; och skall, om vaktmästaren i sådan egenskap åtnjuter fri bostad, lönen, så länge denna förmån kvarstår, minskas med 150 kronor.
Till extra biträden, vikariatsersättning och expenser	—	—	5,000	
Summa	—	—	27,800	

samt godkände de vilkor och förbehåll, som i statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 12 januari 1889 blifvit föreslagna för åtnjutande af de i staten för landtbruksstyrelsen upptagna löneförmåner,

dels och medgäfv, att i riksstaten under sjette hufvudtiteln näst efter anslaget till väg- och vattenbyggnadsstaten finge uppföras under benämningen "landtbruksstyrelsen" ett anslag af 27,800 kronor.

Vid punkten funnos fogade reservationer af herrar greve *G. Sparre*, *F. Boström*, *E. V. R. L. Königsfeldt*, *P. J. von Ehrenheim* och *C. E. Casparsson*, mot den af utskottet föreslagna nedsättningen i aflöningsförmånerna för fiskeriinspektören och byråingenjörerna; (från af Kongl. Maj:t föreslagna 4,500 kronor till 4,000 kronor för dem hvardera);

af herr *C. Ifvarsson*, med hvilken herrar *A. Persson* i Mörrarp, *N. Petersson* i Runtorp, *J. Jonson* i Fröstorp och *A. Peterson* i Hasselstad instämt och som yrkat, att aflöningen för öfverdirektören och chefen skulle bestämmas till lön 4,000 och tjänstgöringspenningar 2,000 kronor, eller tillhopa 6,000 kronor;

af herr *H. P. P. Tamm*, som ansett, att, då hela landtbruksstyrelsens gagnbarhet blefve beroende på chefs personliga duglighet och praktiska utbildning, och till chef borde tillsättas en i praktiska värf pröfvad och icke en vare sig allt för ung man eller en, som haft sin utbildning blott uti statens tjänsteverk, denne chef borde i lik-

Angående
anslag till en
landbruks-
styrelse.
(Forts.)

het med direktören vid Ultuna, beviljas pension efter uppnådda 25 tjänstår;

samt af herr *J. Anderson*.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Petersson i Runtorp: Mot denna punkt har jag, lika med några andra ledamöter inom utskottet, reserverat mig, med anledning deraf att utskottet föreslagit nedsättning i lönerna för vissa af de tjänstemän, hvarom här är fråga, men bibehållit lönen för öfverdirektören och chefen vid samma belopp, som Kongl. Maj:t föreslagit. Vi hafva trott, att det skulle vara bättre i harmoni, om man äfven nedsatte öfverdirektörens lön något, eller med 1,000 kronor till 6,000 kronor. Landbruksstyrelsen är ett nytt embetsverk, och vid sådant förhållande föreställer jag mig, att det icke kan vara lämpligt att nu, innan verkets gagnelighet blifvit pröfvad, bestämma lönerna för embets- och tjänstemännen derstädes till samma belopp, som åtnjutas af tjänstemän inom andra embetsverk, som må vara med dem jemförliga, desto mindre som man ännu icke egentligen vet hvad de skola få att göra eller hvad de kunna hinna med. Och då utskottet frångått Kongl. Maj:ts proposition i fråga om lönerna för fiskeriinspektören och byråingenjörerna, är väl också skäl att sänka något äfven på öfverdirektörens lön, nemligen, som förut är sagdt, med 1,000 kronor eller från 7,000 till 6,000 kronor. Följaktligen bör det i senare punkten af utskottets hemställan tillstyrkta anslag till landbruksstyrelsen sänkas från 27,800 kronor till 26,800 kronor, på hvilket yrkande jag anhåller om proposition.

Chefen för kongl. civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna: Jag är statsutskottet tacksam för den välvilliga behandling, som min hufvudtitel rönt från utskottets sida, och särskildt för att förslaget om inrättande af en ny styrelse för landbruket icke principiellt, så vidt jag kan finna, inom utskottet rönt någon motsägelse. Utskottet har emellertid vidtagit den förändring i den af Kongl. Maj:t föreslagna staten för nämnda styrelse, att utskottet hemställt, att aflöningen till de två byråingenjörer och den fiskeriinspektör, som skulle komma att hos styrelsen anställas, skulle nedsättas från det af Kongl. Maj:t föreslagna belopp 4,500 kronor till 4,000 kronor; och utskottet har motiverat detta dermed, att Kongl. Maj:t uti sitt förra året framlagda förslag till stat för ett nytt jordbruksdepartement hade föreslagit en lön af 4,000 kronor för då ifrågasatta tre kanslisekreterare. Men, mine herrar, jag kan icke finna, att dessa förhållanden äro analoga. Då var det fråga om kanslisekreterare, civila tjänstemän, hvilka skulle inom ett statsdepartement fullgöra de funktioner, som åligga andre kanslisekreterare inom Kongl. Maj:ts kansli, såsom förande af statsrådsprotokollen, biträde med uppsättandet af expeditioner m. m.; och det var ju alldeles naturligt, att dessa nya sekreterare föreslogos till erhållande af samma löner som deras vederlikar. Här åter skulle byråingenjörerna och fiskeriinspektören blifva föredragande i ett nytt sjelfständigt embetsverk. De skulle hafva rättighet och skyldighet att

yttra sina skiljaktiga meningar till protokollet, de skulle vikariera för chefen och biträda honom med inspektioner samt intaga i öfrigt samma ställning, som landtmäterisekreteraren, kamreraren i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt intendenten och sekreteraren i öfverintendentsambetet innehafva och jemväl sekreteraren och kamreraren i lotsstyrelsen innehade till förra årets slut, hvarefter sistnämnda båda embetsmän upphöjdes till byråchefer. Det har därför synts Kongl. Maj:t naturligt, att när desse af mig omnämnde tjänstemän äro andra gradens tjänstemän med lön af 4,500 kronor, äfven för de nu föreslagna fiskeriinspektörs- och byråingenjörstjänsterna skulle bestämmas samma löneförmåner. Det torde också vara af vigt att, när man första gången organiserar ett nytt embetsverk, redan från början försätta verket i en rätt ställning och göra det fullt likställt med de verk, hvarmed det verkligen är jemförligt. Detta gäller nu beträffande lönerna för de föreslagna tjänsterna af andra graden. Samma skäl synes mig gälla fullt lika mycket och kanske ännu mera beträffande lönen för chefen, i fråga om hvilken en ledamot i kammaren yrkat, att den skulle nedsättas till 6,000 kronor. Chefer för andra verk, hvilkas göromål väl äro magtpåliggande, men icke mera, än dennes komme att blifva, nemligen chefen för landtmäteristyrelsen och statistiska centralbyrån samt öfverintendentsambetet, hafva 7,000 kronors lön. Det synes mig därför vara fullt skäl, att äfven den nu ifrågakomna chefen erhåller lika mycket.

Detta beträffande jemförelsen med förhållanden i andra likställda verk. Men äfven i fråga om lönen i och för sig sjelf torde samma skäl gälla. — Jag hade tänkt mig, att till chef för detta verk icke borde tagas någon lägre tjänsteman, utan att till denna chefsbefattning borde utses en man ur det praktiska lifvet, som förvärfvat sig insigter om vårt landtbruks och öfriga näringsars kraf. Men en dylik person, som har så framstående egenskaper och visat så stor organisationsförmåga, att det kan komma i fråga att utse honom till chef för verket, bör redan inom sin enskilda verksamhet hafva förvärfvat en så god ekonomisk ställning, att Kongl. Maj:t för att kunna förmå honom att utbyta denna verksamhet mot det ifrågavarande embetet måste kunna erbjuda honom goda aflöningsförmåner. Det är af stor vigt för Kongl. Maj:t att vid detta val hafva möjlighet att kunna välja bland de mest insigtsfulle och dugande personer. Jag tillmåter detta så stor betydelse, att jag befarar, att derest Riksdagen skulle nedsätta lönen till 6,000 kronor — ett belopp, som understiger hvad fullt jemförliga chefer hafva i lön och till och med lönerna för byråcheferna i Kongl. Maj:ts kansli och i de förvaltande verken — ett dylikt beslut skulle riva sönder alltsammans och försätta Kongl. Maj:t i stor svårighet att kunna genomföra verkets organisation.

Det är på dessa skäl som jag hoppas, att kammaren måtte bifalla hvad Kongl. Maj:t här föreslagit.

Herr Jonsson i Hof: Om den af reservanten yrkade nedsättningen i den föreslagna lönen för öfverdirektören och chefen för landtbruksstyrelsen verkligen skulle leda till det slut, herr statsrådet och

*Angående
anslag till en
landtbruks-
styrelse.
(Forts.)*

*Angående
anslag till en
landbruks-
styrelse.
(Förts.)*

chefen för civildepartementet nyss befarade, nemligen att hela förslaget komme att falla, skulle jag vara den förste, som förenade mig med honom om detta yrkande; ty jag vill gå ännu längre än han och afslå hela förslaget.

Då man nu åter står inför denna fråga och erinrar sig den behandling, som Kongl. Maj:ts förslag om inrättande af ett jordbruksdepartement vid näst föregående riksdag rönt, samt beskaffenheten af nämnda förslag, jemfördt med det nu föreliggande, är det mig vid detta tillfälle omöjligt att kunna undertrycka den mening, att man nu står i beredskap att antaga ett sämre förslag än det förra. Förslidet års förslag, om ordnandet af ett nytt departement med olika byråer derinom gick ut på att inom ramen af samma kostnader, som motsvarande embetsverk nu medföra, blifva utaf med kommerskollegium, hvars indragning stått på dagordningen i snart sagdt ett århundrade. Genom samma förslags antagande hade frågan om kommerskollegii indragning eller ombildning blifvit löst, hvarigenom man fått enhet i förvaltningen. Här åter skulle man få ett enstaka embetsverk, som kan sägas höra hvarken hit eller dit; och man har således den gamla svärlösta frågan om kommerskollegii vara eller icke vara kvar. Kostnaderna i följd af det föreliggande förslaget gå dessutom till 15,000 kronor mer än motsvarande kostnader nu utgöra. Det är en egendomlig iakttagelse, att då ett välbetänt förslag en gång fallit, man icke kan hafva tålmod att vänta och afvakta bättre tider för lösningen af frågan i dess större omfattning utan hellre tager det första, man får fatt uti, för att afhjelpa någon af de befintliga olägenheterna. Jag gillar icke detta sätt att gå tillväga, utan tror, att, när man icke lyckas med det mera omfattande förslaget, man bör vänta, tills man kan taga steget fullt ut, för att icke på förhand taga ett steg, som kan vara till skada och hinder vid den slutliga lösningen af det hela. Och min uppfattning är den, att den nya styrelsens inrättande skall menligt inverka på och måhända omöjliggöra lösningen af de andra viktiga frågor, hvilka alltid stälts i sammanhang med denna fråga, nemligen kommerskollegiets indragning och bildandet af ett nytt departement för jordbruk, handel och näringar. Det lönar visserligen icke mödan att yrka afslag på utskottets hemställan. Men när jag nu hyser den uppfattningen, att förslaget är omoget och bör afslås, så fäster jag mig icke vid, om mitt yrkande vinner framgång eller icke, utan endast dervid, att jag i en framtid, då öfriga lighthörande frågor komma till afgörande, kan visa, att jag icke sökt bidra till framgången af detta förslag. Jag yrkar förden skull afslag å Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt.

Herr Danielson: Herr talman! Mine herrar! Denna fråga är, som vi veta, icke ny; och jag antager, att man icke bör försumma detta tillfälle att understödja sträfvandet till ett mål, som länge utgjort ett önskningsmål för jordbruksnäringen. Vi hafva förra året nödsakats att tillbakavisa propositionen om ett åttonde statsdepartement för jordbruk, handel och näringar; men då vi det gjorde, tror jag, att hvar och en dock ansåg, att något snart borde göras för att

åtminstone i någon mån afhjelpa de nuvarande olägenheterna. Jag tror icke heller, att det är för tidigt, att vi få en landbruksstyrelse och man må hafva hvilken öfvertygelse som helst, ingen kan väl ändock förneka, att jordbruksnäringen bättre blir tillgodosedd genom detta förslag.

*Angående
anslag till en
landbruks-
styrelse.
(Forts.)*

Man har talat om kostnaden för den nya styrelsen och ansett den betydlig, men den är det verkliga icke i förhållande till omfattningen af den näring, hvars behof den skall tilldosa. Om vi kasta en blick på andra embetsverk, som afse t. ex. beskattningens öfvervakande, så se vi, att dessa draga stora summor. Kammarrätten t. ex. kostar 140,000 kronor om året; och då detta embetsverk, som endast har att tillse, att beskattningen går sin gilla gång, samt handlägga andra obetydliga mål, medför en så betydlig årlig kostnad, skulle man då icke vilja göra något för ordnande af ett embetsverk, som skulle sörja för sjelfva jordbrukets behof d. v. s. hjelpa till sjelfförvärf för så stor del af landets skattskyldige, helst som man nu dessutom anser landbruksakademien icke vara tidsenlig, kan jag för min del icke anse den föreslagna uppoffringen af ytterligare 15,000 kronor årligen vara så synnerligen betydlig. Jag har i utskottet biträdt förslaget och skulle beklaga, om denna kammare, som hufvudsakligen är sammansatt af jordbrukare, skulle afslå detsamma.

Beträffande aflöningsförhållandena har utskottet delvis nedsatt de af Kongl. Maj:t föreslagna lönerna, och utskottet ansåg sig dertill hafva goda skäl, vid jemförelse mellan detta förslag och förslaget vid föregående års riksdag angående det då ifrågasatta åttonde departementet. I sistnämnda förslag hade nemligen för kanslisekreterare och ingenjörer icke föreslagits högre aflöning än det belopp, hvartill utskottet nu velat nedsätta byråingenjörernas och fiskeriinspektörens löner; och i detta förhållande ansåg utskottet sig ega giltig orsak till den här föreslagna nedsättningen.

Om de för öfverdirektören föreslagna lönevillkor kan deremot sägas både ett och annat. Jag har dock icke vågat reservera mig mot utskottets hemställan i den delen, ty om man skall kunna få en duglig man på denna plats, så bör han också deraf hafva sin fulla berguing. Om lönen för honom blir knapp, och Kongl. Maj:t för den skall icke lyckas få en verkligt duglig man på denna plats, så är hela förändringen misslyckad, och det vore en större förlust. Man har därför ansett lämpligt att låta hans lön förblifva vid det af Kongl. Maj:t föreslagna beloppet, 7,000 kronor. Och om man för öfrigt jemför denne embetsmans ställning med andras, kan man icke anse den för honom föreslagna lönen vara för hög, helst man hyser den förhoppningen, hvilken Kongl. Maj:t säkerligen skall förverkliga, att till denna direktörspost få en fullt kunnig och praktisk landbrukare och icke en person, som uppfostrats inom något embetsverk och således icke eger kännedom om landbrukets behof. Af dessa skäl yrkar jag bifall till utskottets förslag, och hoppas, att det skall bifallas af denna kammare.

Herr friherre Bonde: Jag har begärt ordet med anledning af

Angående
anslag till en
landtbruks-
styrelse.
(Forts.)

herr Jonssons i Hof yttrande. Vore hans farhågor grundade, så att man genom att antaga regeringens förslag skulle afklippa utsigten att i framtiden kunna erhålla ett särskildt departement för jordbruk och näringar, då skulle jag gerna instämma med honom i hans yrkande på afslag. Men jag tror icke det; och för närvarande anser jag, att vi böra vara tacksamma mot regeringen för detta förslag, sådant det nu föreligger, såsom ett steg till det bättre, då behovet af förändring uti det närvarande tillståndet är oafvisligt, ty det är väl allmänt erkänt, att vår landtbruksakademi ej på det sätt den är sammansatt och på det sätt den arbetar kan vara lämplig såsom förvaltande verk.

Det är därför nödvändigt att få något annat, och då, som man säger, det bästa är det godas fiende, tror jag, att vi böra godkänna förslaget, som det föreligger från utskottet. Den jemförelsevis lilla af utskottet föreslagna nedsättningen af de lägre embetsmännens aflöning är icke af så stor vikt, att man bör fästa sig alltför mycket dervid. Beträffande chefen är det deremot af högsta vikt att få en erfaren och praktisk man, och därför är det skäl att bestämma hans aflöning till 7,000 kronor, om man också nedprutar de lägre tjenstemännens aflöningar.

Ett förhållande, som det förvånar mig att utskottet ej mera uppmärksammat, är hvad herr Tamm uti sin reservation framhållit angående den tjenstetid, som är bestämd för chefens berättigande till pension. Regeringen har i det afseendet föreslagit trettiofem år, herr Tamm deremot tjugofem år. Jag anser reservationen vara välbetänkt, ty det är som herr statsrådet och chefen för civildepartementet äfven sagt, nödvändigt att till chef uppsöka en verklig fackman och icke dertill utse en embetsman från annat håll. Allt hänger på, att man till denna befattning får en för ändamålet särskildt duglig man, och då en sådan väl ej kan påträffas annat än redan hunnen till mogen ålder, torde tjugofem år vara maximum af den tid man kan beräkna att han skulle kunna tjenstgöra. Föreståndarne för landtbruksinstituten erhålla också pension efter tjugofem års tjenstgöring. Man kunde visserligen säga, att det säkerligen skulle komma att ställas till så, att chefen finge pension oberoende af tiden för sin tjenstgöring, när han uppnått vederbörlig ålder, ty sådant har hänt förut. Detta är nog sant, och jag tror också, att Riksdagen äfven framdeles gerna belönar den sanna förtjensten; men det är likväl en betydlig skilnad i säkerhet, om man vid inträdet i tjensten vet hvad man har att räkna på.

Jag vill härtill ej tillägga annat, än att jag yrkar bifall till utskottets förslag med den ändring deri, som herr Tamm i sin reservation föreslagit.

Häruti instämde herr *Boström* till Östanå.

Herr Jonsson i Myre: Herr talman! Mina herrar! Jag står på samma ståndpunkt i år som förra året, då denna kammars tillfälliga utskotts n:o 2 betänkande behandlades öfver en af herr Östberg framställd motion i samma syfte, som nu föreliggande förslag. Jag anser

icke den tillämnade landbruksstyrelsen kunna bereda landtbruket större fördelar, än det redan har genom landbruksakademiens förvaltningskomité. Genom att antaga det nu föreliggande förslaget skulle dessutom frågan om kommerskollegii omorganisation uppskjutas till en oviss framtid, och då det, efter mitt förmenande, vore skäl att på en gång och i ett sammanhang ordna frågorna om förbättring i styrelser för utveckling af jordbruk, handel och industri i allmänhet, tror jag, att detta styckande af frågan kommer att hindra det slutliga önskade resultatet. Antager man förslaget, som det föreligger, så kommer slutligen att framläggas ett förslag i sänder till styrelse för hvarje näring, hvilket komme att tillskapa en mängd särskilda styrelser, och så kommer man att helt och hållet lemna i bakgrunden frågan om indragning af kommerskollegium, hvilken stått så länge på dagordningen. På grund af dessa skäl och min uppfattning om frågan yrkar jag afslag på så väl Kongl. Maj:ts proposition som utskottets hemställan i denna punkt.

*Angående
anslag till en
landbruks-
styrelse.
(Forts.)*

Herr Peterson i Hasselstad: Det vore väl, om kammaren bifölle i fråga varande förslag, ty en styrelse för landtbruket är verkligen af behovet påkallad. Inom utskottet har jag med min röst understött propositionen, ehuru jag icke kunnat vara med om att åt det nya embetsverkets tjänstemän anslå så höga löner, som Kongl. Maj:t föreslagit. Utskottets flertal har enat sig om nedsättande af fiskeriinspektörens och de två byråingenjörernas löner; för min del tycker jag, att man mycket väl bör kunna afpruta något äfven på öfverdirektörens lön, hvilken synes något för hög. För öfrigt är det att märka, att, då ett nytt embetsverk inrättas och man således icke med någon säkerhet kan bestämma, huru mycket arbete de nya tjänsterna komma att förskaffa sina innehafvare, man bör akta sig att genast sätta lönerna för högt. Skulle det i en framtid visa sig, att tjänsterna i fråga äro arbetsammare än man beräknat, så lära anspråk på löneförhöjning icke uteblifva, och då har man ju öppet lemnadt att bevilja sådan, om skäl dertill förefinnes. Man har sagt, att denne nye öfverdirektör bör blifva likställd med andra öfverdirektörer. Ja, det kan nog vara sant, men jag undrar, om han icke är närmast att jämföra med direktören i justeringsstyrelsen, och den sistnämnde åtnjuter ju i aflöning endast 6,500 kronor om året. Se vi på andra embetsmän och med dem jämföra den ifrågasatta direktörplatsen, så lär väl ingen vilja påstå, att dennes värf skulle vara viktigare än t. ex. en landtdomares, och, som bekant, åtnjuta härads höfdingarne i medeltal icke mer än 6,000 kronor om året. På nu anförda skäl tror jag, att det mycket väl låter sig göra, att sätta ned öfverdirektörens lön till 4,000 kronor, så att summan af hans årliga inkomst af befattningen blir endast 6,000 kronor. Jag instämmer således i det af Nils Petersson afgifna yrkande.

Chefen för kongl. civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstierna: Den af en talare från gefleborgsbanken uppställda sats, att man, derför att det bästa icke står till att få, icke bör taga något,

*Angående
anslag till en
landbruks-
styrelse.
(Forts.)*

kan jag icke underskrifva. Jag tror, att då den i föl föreslagna genomgripande omorganisationen af hithörande förhållanden eller inrättandet af ett jordbruksdepartement — hvilken lösning jag såsom förslagsställare naturligtvis anser vara det bästa, — måste anses på obestämd tid undanskjuten, Kongl. Maj:t varit pligtig att söka afhjelpa åtminstone en af de mest trängande bristerna; och alla torde väl vara ense derom, att, med fullt erkännande af det förtjenstfulla sätt, hvarpå landbruksakademiens förvaltningskomité skött sitt värf, en förändring i organisationen af öfverstyrelsen för landtbruket i allt fall är af behovet påkallad. Under sådana förhållanden och då jag icke anser, att den föreslagna landbruksstyrelsen står i så nära samband med en eventuel organisation af en öfverstyrelse för öfriga näringar, att frågorna nödvändigt måste lösas på samma gång, har jag ansett mig pligtig att redan nu för Kongl. Maj:t framlägga ifrågasvarande förslag.

Hvad angår den af en talare på södermanlandsbänken föreslagna ändringen i den kongl. propositionen, att tjenstetiden för rätt till pension bestämdes för öfverdirektören till 25 år i stället för, såsom Kongl. Maj:t föreslagit, 35 år, så anser jag en sådan förändring i förslaget innebära en afgjord förbättring, hvilken jag således är villig att acceptera.

Herr Carl Ifvarsson: Jag kan icke neka till, att de, som yrkat rent afslag på förevarande förslag, ställt sig på den rena ståndpunkten, för så vidt man betraktar saken nr politisk synpunkt. Ty anser man, att det icke är skäl att taga något, då man icke kan få allt, eller, med andra ord, att, då den i fjor ifrågasatta genomgripande omorganisationen icke, åtminstone ej på länge, kan genomföras, det ej är skäl att inlåta sig på några försök att delvis afhjelpa de beflutliga bristerna, så måste man naturligtvis ställa sig på den sidan, som önskar reut afslag. För min del anser jag dock icke riktigt att strängt hålla på denna princip. Det kan nemligen icke förnekas, att sedan förslaget om inrättande af ett nytt statsdepartement för jordbruk, handel och näringar fallit, nu ifrågasvarande del af ämnet kan särskildt upptagas till behandling, och man får således nöja sig med inrättandet af en anstalt, hvilken kan taga jordbrukets angelägenheter om hand, en anstalt så mycket behöfligare som en hvar väl vet, att nuvarande landbruksakademien icke är lämplig för Kongl. Maj:t att vända sig till i frågor rörande landtbruket. Vid sådant förhållande måste man medgifva, att inrättandet af den ifrågasatta landbruksstyrelsen är ändamålsenligt.

Men fråga kan, å andra sidan, uppstå, huru vida detta embetsverk åtminstone i början af sin verksamhet får så mycket att göra, att det bör jemföras med andra i öfrigt dermed likställiga embetsverk. För min del anser jag, att så icke blifver förhållandet — hurudant förhållandet kan blifva framdeles, vet jag icke — ty derest icke Riksdagen ställer anslag till Kongl. Maj:ts disposition i och för befrämjande af jordbruk och andra näringar, kan styrelsen tillsvidare icke få annat att göra än att afgifva infordrade utlåtanden i vissa

frågor. Vid sådant förhållande och då nu statsutskottet kommit till det resultat, att aflöningen för styrelsens ledamöter, hvilka också naturligtvis måste vara pålitliga och en hvar i sitt fack kunnige män, skall sättas till något lägre belopp, än Kongl. Maj:t i sådant hänseende föreslagit, kan jag icke förstå angelägenheten af att aflöningen för styrelsens chef bestämmas så mycket högre än ledamöternas, som utskottet nu föreslagit. Jag anser tvärt om konsekvensen fordra, att jemväl öfverdirektörens aflöning nedsättes något under det belopp, Kongl. Maj:t föreslagit för honom; och jag har därför i min reservation upptagit ett under ärendets behandling i utskottet derstädes framställt yrkande om nedsättande af öfverdirektörens aflöning med 1,000 kronor eller från 7,000 kronor till 6,000 kronor. Kunna ledamöterna i styrelsen med den ringa aflöningen på ett tillfredsställande sätt sköta sina åligganden och tillika finna sin anständiga bergning på sina tjänster, så kan man väl påräkna detsamma af verkets chef, äfven ifall denne får tåla en proportionerlig minskning i sina inkomster. Det är en annan omständighet härvid, som, enligt hvad jag ofta enskildt hört uttalas, tillmätas icke ringa vikt, nemligen att embetsverkets chef skulle hafva en viss representationsskyldighet, och att hans lön fördenskull borde sättas proportionsvis något högre än de andras. För min del kan jag ingalunda gilla en dylik uppfattning. En sådan representationsskyldighet bör icke åligga chefen. Å ena sidan verkar den allenast såsom ett mindre godt exempel uppifrån och nedåt, ty utan tvivel skall man inom verket lätt komma till den meningen, att då chefen gör officiella bjudningar, sådant äfven bör åligga dem, som äro honom närmast i rang o. s. v., och å andra sidan kan nämnda förpligtelse, äfven om lönen bestämmas med fäst afseende å densamma, för chefen i ekonomiskt afseende leda till sämre resultat än om hans lön sattes till det mindre beloppet, som fritoge honom från all representation. Efter hvad jag nu nämnt, vill jag blott tillägga, att jag förenar mig i det af herr Nils Petersson framställda yrkande. Icke tror jag just att det tjänar mycket till, men jag har velat uttala min åsigt i frågan.

Herr Östberg: Jag vågar tro, att de herrar, som påyrkat nedsättning i den föreslagna aflöningen för landbruksstyrelsens chef, handlat både oklokt och obilligt. Jag vill framhålla, att det ingalunda, såsom den nästföregående talaren sökte göra troligt, varit meningen, att den föreslagna lönen skulle tilltagas i sådan skala, att den medgäfve "representation". Något sådant har hvarken regeringen eller utskottet tänkt sig. Hvad som åter enligt min mening härvid är af den allra största vikt, är att lönen sättes så pass högt, att man kan hoppas få den ansvarsfulla chefsplatsen besatt med en fullt duglig person. Chefsplatsen är efter mitt förmenande vida svårare att få väl besatt än andra i afseende på löneförmåner och ställning med densamma likställda befattningar inom embetsverken. Man behöfver blott betänka, att öfverdirektören för att kunna motsvara de fordringar, man har rätt att ställa på honom, måste icke allenast vara en i landbrukets alla grenar insigtsfull man, något som ju redan i och för sig

*Angående
anslag till en
landbruks-
styrelse.
(Forts.)*

Angående
anslag till en
landtbruks-
styrelse.
(Forts.)

innebär icke så litet, utan äfven hafva noggrann kännedom om fiskeri-närningen. — Härtill kommer, att han såsom chef för ett embetsverk måste hafva en viss embetsmannaroutine. — Man torde derföre med skäl kunna påstå, att befattningen blifver en af våra mest magt-påliggande och ansvarsfulla embetsposter. Vidare tror jag, att tjensten ingalunda blir en af de behagligare, ty med all säkerhet kan dess innehafvare beräkna att blifva föremål för icke allenast stora fordringar utan äfven anmärkningar från alla håll. Oafsedt svårigheten att finna lämpligt folk får man således äfven beräkna, att kanske ganska få skola finnas villige att åtaga sig en sådan post. Jemföra vi nu öfverdirektören med t. ex. byråcheferna i kansliet och de centrala embetsverken, så finna vi, att de sistnämnda hafva från 6,400 kronor till 7,000 kronor i årlig lön. Men jag vill fråga, om dessa byråchefers embeten kunna i afseende å göromålets beskaffenhet jmföras med öfverdirektörens. För min del tror jag, att på samma gång man kan finna tio, som duga till byråchefer, så finner man icke mer än en eller två, som skulle kunna sköta öfverdirektörsplatsen. Vill man hafva någon nytta af den föreslagna styrelsen, får man derför icke vidare nedpruta anslaget.

Jag vill för öfrigt uttala min tillfredsställelse med, att detta förslag framkommit. Det går nemligen i alldeles samma rigtning som det förslag, jag vid förra riksdagen tog mig friheten att framlägga. Och jag är lika tacksam mot utskottet för den välvilliga behandling, som förslaget derstädes fått röna.

Med herr Östberg förenade sig herrar *De Laval, Styffe, Widström, Höglund* och *Mallmin*.

Herr Jonsson i Hof: Såsom jag förra gången nämnde, hade jag icke den minsta förhoppning att för mitt då framställda yrkande vinna bifall. Afsigten var endast att dermed försvara min ståndpunkt i frågan, och mitt yttrande afsåg ej heller något klander af statsrådets försök att på detta sätt lösa frågan. Men när Andra Kammaren vid förra riksdagen biföll det hvilande grundlagsändringsförslaget, som skulle hafva löst frågan på ett tillfredsställande sätt, och sedermera i slutet af riksdagen afslog en motion som gick i samma rigtning som detta förslag, så tror jag mig nu stå på lika fast basis som någon annan och handla konsekvent, då jag fortfarande är af den mening, att det nu föreliggande förslaget icke bör bifallas.

Någon votering kommer från min sida dock icke att begäras.

Herr Hörnfeldt: Det är visserligen beklagligt, att den senaste Riksdagen afslog Kongl. Maj:ts proposition angående inrättande af ett nytt statsdepartement för jordbruk, handel och näringar. Men deri kan väl icke egentligen ligga något skäl att afslå Kongl. Maj:ts nu föreliggande proposition, som delvis går i en sådan rigtning, att jordbruk och industri i någon mån kunna komma att blifva tillgodosedda. Deremot kan fråga uppstå, huru vida Kongl. Maj:ts proposition är noga afvägd i afseende på beloppen af de föreslagna lönerna. För

min del tror jag att, ifall man vill få en lämplig chef för en sådan styrelse som den föreslagna, man icke kan, helst om man jemför denna styrelse med andra likställda embetsverk, säga, att den af Kongl. Maj:t föreslagna aflönningen för öfverdirektören, 7,000 kronor, är för hög. Jag skulle till och med vilja tillstyrka bifall till grefve Sparres med fleras i deras reservation uttryckta åsigt angående fiskeriinspektörens och byråchefernas aflöningsförmåner, emedan jag tror, att Kongl. Maj:ts förslag äfven i detta fall är bättre afvägdt än statsutskottets, enligt hvilket dessa embetsmäns löner skulle bestämmas till 4,000 kronor.

*Angående
anslag till en
landbruks-
styrelse.
(Forts.)*

Hufvudsakligen har jag uppträdt för att tillkännagifva för kammaren, att, ehuru ett par af norrlandsrepresentanterna uppträdt och yrkat afslag, jag för min del vill bifalla Kongl. Maj:ts proposition, på det att kammaren, om propositionen blir afslagen, ej måtte beskylla norrländingarne i allmänhet för att hafva bidragit dertill.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr *Wallmark* instämde med herr Hörnfeldt.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Efter det herr talmannen till proposition upptagit hvart och ett af de fem olika yrkanden, som derunder förekommit, bifölls utskottets hemställan oförändrad.

Punkten 7.

Bifölls.

Punkten 8.

Under anslagstiteln "undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanäringar" hade Kongl. Maj:t föreslagit, att Riksdagen, under förutsättning att behålla afkastningen af den staten tillhöriga, till landbruksinstitutet vid Ultuna anslagna fasta egendom blefve till statsverket redovisad, måtte

*Angående
höjning af
anslaget till
Ultuna
landbruks-
institut m. m*

dels, med godkännande af det i statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 12 januari 1889 intagna förslaget till stat för nämnda landbruksinstitut, äfvensom af de vilkor och förbehåll, som blifvit föreslagna för åtnjutande af deri upptagna löneförmåner, höja det å sju hufvudtiteln under anslagstiteln "undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanäringar" uppförda anslag till Ultuna landbruksinstitut från 20,000 kronor till 47,000 kronor, eller med 27,000 kronor;

dels och medgifva, att besparingar, som å det i nämnda stat till "institutets öfriga utgifter" uppförda belopp under ett år uppkomme, finge användas till bestridande af utgifter under ett kommande år, samt att Kongl. Maj:t under en tid af fem år finge rätt att vidtaga de ändringar i aflöningsstaten, som för genomförande af institutets förändrade organisation kunde erfordras, med vilkor att hvarken fastställda aflöningsbelopp eller aflöningsstatens slutsumma överskredes.

I en inom Första Kammaren väckt motion (n:o 25) hade herr

Angående
höjning af
anslaget till
Ultuna
landtbruks-
institut m. m.
(Forts.)

Hugo Tamm hemställt, att i det af Kongl. Maj:t sålunda framlagda förslaget till omorganisation af Ultuna landtbruksinstitut den förändringen måtte vidtagas, att adjunkturen i botanik, zoologi och trädgårds-skötsel förändrades till lektorat samt en särskild adjunktur i fysik samt maskin- och byggnadslära inrättades, i följd hvaraf i utgiftsstaten för sagda institut lektorernas antal borde höjas från 4 till 5 samt slutsumman från 47,000 till 50,000 kronor.

Utskottet hemställde att, med afslag å herr Tamms motion, Kongl. Maj:ts förevarande framställning måtte bifallas.

Reservationer emot utskottets hemställan hade anmälts dels af herrar *Carl Ivarsson*, *A. P. Danielson*, *J. Jonson* i Fröstorp och *J. Anderson* i Tenhult, och dels af herrar *Sven Nilsson* och *N. Petersson* i Runtorp, hvilka båda sistnämnda yrkat, att Riksdagen måtte, med afslag å Kongl. Maj:ts förslag och herr Tamms motion i hvad de afsåge genomförandet af de ifrågasatta, förändrade anordningarne med undervisningen vid Ultuna landtbruksinstitut samt godkännande af stat för institutet jemte hvad i sammanhang med denna stat föreslagits, fastställa det under anslagstiteln "undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanäringar" uppförda anslag till Ultuna landtbruksinstitut att utgå med oförändradt belopp 20,000 kronor.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr *Sven Nilsson*: Herr talman! Mine herrar! Som kammaren nog funnit, har jag jemte några andra utskottsledamöter reserverat mig mot den föredragna punkten. För min del har jag, såsom äfven reservationen angifver, helt och hållet ställt mig på komiterades sida, hvilka utarbetat ett särskildt förslag, som delgifvits kammaren. Den väsentligaste skillnaden mellan Kongl. Maj:ts förslag och komiterades betänkande består deri, att Kongl. Maj:t velat fortfarande bibehålla chefsbefattningen för hela institutet i en hand och således icke skilja chefskapet för jordbruksafdelningen och sjelfva skolan, på sätt komiterade föreslagit. På min ståndpunkt anser jag, att chefen för institutet, den, som egentligen utöfvar tillsyn öfver verksamheten vid skolan, icke kan hafva de egenskaper, som fordras för en chef, som skall sköta ett jordbruk. Vi hafva i det afseendet en temligen bitter erfarenhet, huru det under en lång följd af år tillgått vid Ultuna, och det kan ej nog förundra mig, att ej ett sådant förhållande blifvit uppmärksammat af Kongl. Maj:t, då han framkom med ett förslag till Riksdagen i detta syfte. Med jordbruksskötseln vid Ultuna förhåller det sig så, att af denna egendom, som med åker och äng innehåller nära ett tusen tunland, har afkastningen varierat så, att under ett af de senare åren till och med en brist på 1,300 kronor uppstått. Man har icke med hela egendomens afkastning kunnat betala tjenstehjóns-löner, onera m. m., utan i stället åsamkat sig brist. Och, mine herrar, huru skall den praktiska utbildningen vid ett sådant institut kunna försvaras, då jordbruket der skötes på sådant sätt, att en så stor egendom icke allenast icke lemnar ett öfverskott på många tusen

kronor, såsom den borde, utan till och med lemnar brist? Och när man har ett sådant förhållande för ögonen, är det omöjligt att komma till något annat resultat för framtiden, än att med samma chefsbefattning och förvaltning som hittills kan det icke blifva så bra, utan de inkomster, som staten skulle kunna få af egendomen, blifva obetydliga om ens några. Nu är det visserligen sagdt i Kongl. Maj:ts förslag, att staten för skolan och staten för jordbruket skola skiljas åt, och att de inkomster, som skulle inflyta af jordbruket, sålunda skulle öfverlemnas till statskassan. Men jag befarar, att äfven med en sådan förvaltning blefve det en sammanblandning, då det ju i alla fall är chefen, som skall styra och ställa för institutet; och det är min mening, att, om ock egendomen skulle skötas bättre än hittills, skall det i alla fall just genom denna sammanblandning komma att visa sig, att man icke finge den afkastning och så stora inkomster af egendomen, som den borde gifva. I afseende på sjelfva förslaget kan jag icke heller finna, att någon egentlig omorganisation af sjelfva läroverket blifvit af Kongl. Maj:t föreslagen, utan det skulle blifva ungefär samma metod i undervisningen hädanefter som hittills. Den enda förändring, som ligger i Kongl. Maj:ts förslag, skulle vara den, att man beviljade lärarne en högre aflöning, och att denna aflöning uppfördes på ordinarie stat. Men om man icke vill något annat, så förstår jag ej, hvarför man icke skilt denna fråga från undervisningsfrågan och lagt fram detta förslag särskildt för Riksdagen. Det är klart, att såsom lärarepersonalens ställning nu är, kan den icke förblifva, ty lönerna äro för små, och det är bedröfligt. Men å andra sidan är det önskligt, att när man skall genomföra reformer, man vidtager dem på en gång, så att både undervisningen och undervisningssättet, sjelfva metoden i skolan, blifva reformerade på samma gång som lönerna. Derfor tror jag för min del, att det icke har någon synnerligen stor olägenhet med sig, om man låte denna fråga falla denna gången, emedan jag är viss derom, att regeringen ej skall underlåta att taga upp den på nytt igen, sedan regeringen fått visshet om, i hvilken riktning Riksdagen vill gå i afseende på reformeringen af våra landtbruksläroverk. Det är, såsom kammaren nog torde finna, komiterades åsigt, att man skulle göra dem till endast teoretiska skolor, och att således den praktiska undervisningen skulle skiljas från instituten; och jag kan för min del icke finna annat än, att denna åsigt är fullt riktig. Ty det är verkligen på det sättet med våra stora landtbruksinstitut, att der hufvudsakligen bedrivas experiment i stor skala, hvilka eleverna sedermera oupphörligen försöka, sedan de kommit hem från skolan; och till hvilka resultat detta skall leda i synnerhet för de mindre jordbruket, det är klart och äfven allmänt känt. Det kan således icke försvaras, att man vid våra landtbruksinstitut pluggar i eleverna, som äro der för att lära sig landtbruk, endast experiment, och det är därför som jag anser det vara synnerligen nödvändigt, att denna del af undervisningen skiljes från våra landtbruksskolor, så att det endast blir den teoretiska utbildningen, som der erhålles. Den undervisning, som nu lemnas der för praktisk utbildning, blir äfven för dyr och tidsödande. Denna utbildning kan nemligen af eleverna inhemtas dels i hemmet hos så-

*Angående
höjning af
anslaget till
Utbuna
landtbruks-
institut m. m.
(Forts.)*

Angående
höjning af
anslaget till
Utländska
landbruks-
institutet m. m.
(Forts.)

dana föräldrar, som bedrifva jordbruk, dels, då praktisk undervisning ej kan erhållas hemma, på andra egendomar, innan de komma till skolorna, samt sedan eleverna kommit från institutet kunna de få sin praktiska utbildning å egendomar, hvilka på många ställen i landet skötas synnerligen väl; och der skall denna utbildning blifva af större betydelse och nytta än någonsin vid landbruksinstitut kan blifva fallet, och dertill mycket billigare särskildt för eleverna. Jag har försökt tydliggöra de skäl jag angifvit i min reservation, som finnes tryckt i betänkandet, och herrarne kunna finna, att jag för min del vill tillstyrka kammaren att bifalla denna reservation, till hvilken jag nu yrkar bifall.

I detta anförande instämde herrar *Odell*, *Nilsson* i Skärhus, *Andersson* i Baggböle, *Andersson* i Löfhult och *Björkman*.

Herr Lasse Jönsson yttrade: Herr talman! Inom statsutskottet var jag till en början något villrådig om, huru vida det vore klokast att nu antaga detta förslag eller låta det hvila till framtiden, men då jag märkte, hvarthän ett uppskof skulle leda, nemligen till att från landtbluksläroverken borttaga så väl den lägre landtblukskursen som äfven den praktiska undervisningen för eleverna, och detta är ett håll, åt hvilket jag icke vill gå, så ansåg jag det bättre att nu få frågan afgjord i sitt föreliggande skick än att vänta på något, som enligt min åsigt komme att gå i rak strid mot det rätta. Det råder nemligen nu för tiden en viss strömning att i allt lägga an på den teoretiska bildningen. Allting skall vara så lärdt och endast teori. Skulle vi nu slå in på den vägen äfven vid de läroverk, som från början äro inrättade för utbildning af praktiska män, vid de landtbluksinstitut, dit föräldrar, som icke sjelfva kunna meddela sina söner någon praktisk undervisning i jordbruk, borde kunna med trygghet överlemnna dem just för att förvärfa en sådan utbildning, skulle denna praktiska undervisning nu der tagas bort, är jag rädd för att man kunde lika så gerna upphäfva hela institutionen, ty den teoretiska undervisningen kunde i så fall lika väl förläggas till universiteten.

Denna teoretiska strömning, som jag omnämnt, har tyvärr redan visat sina skadliga verkningar här och der i landet. Så har till exempel hushållningssällskapet i det län, jag tillhör, redan fattat beslut att indraga den lägre landtbluksskola, som der funnits, hvilket beslut jag anser vara till stor skada för länet. Äfven såg jag i tidningarna här om dagen, att något dylikt lär hafva händt i Vermland. Är detta den rätta vägen att utbilda jordbrukare? Nej, enligt min åsigt är den alldeles felaktig. Skola vi nemligen hafva någon slags undervisning i jordbruk, låtom oss då på alla sätt gå i motsatt riktning och mera framhålla det praktiska än det teoretiska, ty det teoretiska mera enligt mitt förmenande blott föga värde för den man, som skall egna sig åt jordbruket. Det går nu till den grad långt i orätt riktning, att landtbluksläroverken kommit i sådan misskredit, att ingen vågar taga någon förvaltare derifrån. Man importerar hellre sådana från länder, der den praktiska utbildningen sättes i främsta

rummet. I Danmark har man gått en motsatt väg och hufvudsakligen lagt an på den praktiska dugligheten. Hvarför vi nu skulle göra tvärtom, det har jag icke klart för mig och yrkar derfor bifall till utskottets förslag.

*Angående
höjning af
anslaget till
Ultuna
landbruks-
institut m. m.
(Forts.)*

Herrar *Kihlberg* och *Pehrsson* i Norrsund instämde häruti.

Herr *Östberg*: Jag skall be att få något bemöta den förste talarens yttrande.

Han började med att tala om det olämpliga deri, att, såsom nu är föreslaget, chefsbefattningen för läroverket skulle vara förenad med chefskapet för sjelfva jordegendomen, och såsom stöd för denna sin åsigt anförde han ett och annat angående skötseln af Ultuna landbruksinstitut. Bland annat anmärkte talaren alldeles riktigt, att år 1887 utvisade egendomen en ren förlust af 1,300 kronor. Men detta är ett enstaka förhållande, ty under åren 1878—1883 lemnade den ett öfverskott af i medeltal 16,000 kronor och under år 1883—1887 8,000 kronor. Att afkastningen under de sistnämnda fem åren gick ned i jembförelse med afkastningen under den föregående perioden, bör icke kunna förvåna någon af herrar jordbrukare inom kammaren, ty det är väl fallet för litet hvar af oss, att inkomsterna hafva minskats. Att afkastningen år 1887 blef så dålig, berodde till en stor del på alldeles särskilda förhållanden, hvarom jag, som förra året var revisor vid Ultuna, då fick tillfälle att taga kännedom. I slutet af maj inträffade nemligen en nattfrost, då största delen af gräskörden frös bort, och jemväl en god del af rågen förderfvades, hvarjemte åtskilliga andra omständigheter bidrogo dertill, att afkastningen blef så klen det året och att såsom följd deraf penningställningen för närvarande är sämre än den varit på mycket lång tid. För öfrigt om afkastningen ett år gått ned, kan man väl icke deraf draga den slutsatsen, att under det året föreståndaren och inspektoren hafva skött egendomen illa, utan jag tror, att man kan antaga, att de hafva skött den lika godt det året, 1887, som de föregående åren, då egendomen gaf högre afkastning. Jag anser det således vara alldeles orätt att nu påstå, att egendomen är så illa skött, att man därför ovilkorligen måste skaffa en annan person, som skulle sköta densamma.

Att egendomen icke i allt fall lemnar, hvad den skall lemna, det tror jag till en stor del beror derpå, att Ultuna aldrig haft tillräckligt förlagskapital. Det har aldrig haft så mycket penningar, att det kunnat skaffa sig en sådan kreatursuppsättning, som borde finnas på en så stor egendom och framför allt på ett landbruksinstitut. Kan Ultuna sättas i den ställningen, att det får tillräckliga medel, är jag öfvertygad om, att egendomen med det verkliga utmärkta sätt, hvarpå jordbruket nu skötes, skall lemna en så tillfredsställande afkastning, som man kan begära.

Man kan nu säga, att det är en smaksak, om förvaltningen af egendomen öfverlemnas åt föreståndaren för läroverket eller särskild person anställas för denna förvaltning. Jag tror dock för min del, att man skall nödgas erkänna det olämpliga uti, att det på samma

*Angående
höjning af
anslaget till
Ultuna
landbruks-
institut m. m.
(Forts.)*

ställe finnes två chefer, två personer med samma ställning; och med den nära beröring, som i allt fall förefinnes emellan läroverket och jordegendomen, anser jag det klokast att låta en person vara chef på platsen. Detta behöfver ju icke medföra den verkan, att direktören skall lägga sig i alla detaljerna af jordbruket, ty det fins ju en så stor lön anslagen till en inspektor, att denne verkligen bör kunna sköta dessa detaljer, och då kan jag icke inse annat, än att direktören egentligen kommer att öfvervaka, det direktionens beslut angående egendomens skötsel i det stora hela blifva vederbörligt iakttagna. Denna invändning är i alla händelser af så liten verklig betydelse, att man knappt bör fästa sig dervid, då man vill bedöma frågan i dess helhet.

Vidare yttrades, att det är orätt, att våra landbruksinstitut företaga en massa experiment och låta eleverna sysselsätta sig med sådana. Jag tror emellertid att det är en alldeles origtig uppfattning, att man vid Ultuna sysselsätter sig med dylika experiment. Det praktiska landtmannaarbete, hvori eleverna få deltaga, och hvarom man talat så mycket, består ju egentligen endast deri, att de vissa tider på året få deltaga i det praktiska jordbruksarbetet. Detta synes mig icke så orimligt, om man blott icke låter dem arbeta så mycket, att de icke få tid att studera; och då man säger, att det icke är mycket bevändt med det praktiska arbete de utföra, så kan man väl icke heller anse, att detta arbete tager bort så mycken tid, att studierna derpå skulle lida. Nu föreslås, att det skulle blifva helt och hållet frivilligt att deltaga i det praktiska arbetet; men då säger man nej och vill hafva absolut förbud för eleverna att förrätta något sådant. Förhållandet är emellertid nu både vid Ultuna och Alnarp att der inkomma en del elever, som i vissa ämnen, till exempel kemi och fysik, redan förut hafva inhemtat så stora insigter, att de icke behöfva deltaga i undervisningen i dessa ämnen. Då är det helt naturligt, att dessa elever vilja i stället använda den tid de få ledig att sätta sig in i det rent mekaniska och praktiska jordbruket, hvarom de icke förut hafva så mycken kändedom, men då säger man, att det få de icke.

Jag tycker, att det är mycket billigt, att de stundom få följa med inspektoren ut på arbetena, och naturligtvis kan det icke vara annat än lämpligt att under sommartiden, då de olika utarbetena pågå, eleverna hafva möjlighet att deltaga deri. I hela den här saken synes mig, att man gjort för mycken affär af hvad som egentligen är en ganska obetydlig fråga.

I reservationen liksom äfven i talarens anförande har framhållits, att hela denna fråga inskränker sig till beredande af en bättre ställning åt lärarne. Jag tror dock, att det är att se saken alltför obetydlig. Det är ju visserligen meningen att anskaffa flere lärare och bereda dessa en bättre ställning, men på samma gång det kan vara en förmån för lärarne, blir det ock en förmån för undervisningen och institutet. Man kan icke i längden behålla, icke heller framgent skaffa goda lärare med den verkligt dåliga afföning, som för närvarande bestås. Och skall man fortsätta hittills som förut, så tror jag, att institutionen kommer att gå tillbaka, därför att den får nöja sig

med alltför klena lärare. Hittills har det ju gått bra, men, såsom jag någonstädes sett påpekadt, har man därför att tacka den oegenytta, som utmärker den nuvarande lärarepersonalen vid Ultuna.

En annan frukt af bifall till det föreliggande förslaget vore den, att institutionen får större medel för att sköta sitt jordbruk. Om statsverket öfvertog aflöningen för institutionens lärare och underhållet af institutionen, så finge jordbruksarbetet försiggå mera ostördt och skötas, såsom det bör skötas. Blott denna omflyttning, tror jag, skulle vara af mycket stor betydelse och till gagn så väl för egendomen som för läroverket.

Jag tror alltså, att, om förslaget i fråga bifalles, denna institution, som har till sin uppgift att gagna vårt jordbruk — och den har gjort det i det hela —, framgent skall komma att i ännu högre grad, än hittills varit fallet, verka för denna närings utveckling och framåtskridande och vill därför yrka bifall till det föreliggande förslaget.

Herr Persson i Mörarp: Först och främst skall jag be att få tillkännagifva, att jag inom utskottet delat den åsigt, som är uttalad af herrar Sven Nilsson och Nils Petersson i deras reservation, ehuru jag af förbiseende icke kommit att låta anteckna mig såsom reservant. Jag har nemligen icke kunnat vara med om, att landbruksundervisningen vid våra landbruksinstitut nu skall ordnas på ett sätt vid det ena, utan att man samtidigt tager någon hänsyn till dess ordnande äfven vid det andra. Detta vore, efter mitt förmenande, ungefär det samma, som om man vid våra universitet skulle taga sig för att ordna undervisningen vid det ena efter ett schema, en undervisningsplan, och vid det andra efter ett annat.

För närvarande är förhållandet sådant, att såväl inträdesfordringarne som åtskilligt annat vid våra landbruksinstitut äro ganska olika vid båda, snart sagdt rent af godtyckligt uppställda. De elever, som utgå från instituten, användas så väl i statens som i enskilda persons tjänst. Jag hemställer då till herrarne, huruvida vid ansökningar till sådana befattningar — företrädesvis gäller detta naturligtvis de fall, då det är fråga om tillsättning af statens tjänstemän — det är möjligt att kunna rättvist afväga, hvilken af de sökande bör ega företräde till den sökta platsen, då nemligen undervisningen vid de båda läroverk, hvarifrån de utgått, är så olika anordnad.

Jag är den förste att erkänna, att lärarnes vid Ultuna ställning är rent af bedröflig, och att en förbättring i detta hänseende är nödvändig. Men så länge man envisas med att icke vilja ordna undervisningen vid båda dessa landbruksinstitut likformigt och göra dem fullkomligt likställda, för så vidt detta kan ske med hänsyn till lokala förhållanden, så måste jag likväl motsätta mig ifrågavarande förslag.

Man har här talat om Ultuna landbruksinstituts inkomster och har dervid sagt, att dess styrelse icke kan rå för, om resultatet ett eller annat år blir dåligt, t. ex. till följd af sådana särskilda omständigheter, som man åberopat angående år 1887, frostskada och dylikt. Jag tror dock, att man kan hafva berättigade anspråk på, att jordbruket vid Ultuna, under förutsättning att det skötes på tillfredsställande sätt,

*Angående
höjning af
anslaget till
Ultuna
landbruks-
institut m. m.*
(Forts.)

*Angående
höjning af
anslaget till
Ultuna
landtbruks-
institut m. m.
(Forts.)*

bör lemna större inkomster. I den komité, hvori jag deltog, och som var tillsatt för utarbetande af förslag angående landtbruksläroverkens ombildning, hade vi visserligen ett mycket godt material till bedömande af hvad båda dessa egendomar, Ultuna och Alnarp, borde anses värda, i den s. k. gamla ultunakomiténs betänkande; men då konjunkturerna redan då började falla, vågade man icke fullständigt lita på dess uppgifter. Detta gjorde att komitén begärde särskild uppskattning af såväl Ultuna som Alnarp. Denna uppskattning verkställdes af domänintendenten i de särskilda länen tillsammans med af hushållnings-sällskapet och landstinget utsedde personer. Denna nämnd kom då till det resultatet, att egendomen Ultuna borde lemna en årlig inkomst af i medeltal 12,000 kronor. Detta var år 1884, och jag har redan antydt, att konjunkturerna redan då voro i nedgående. Nu anförde den talare, som näst före mig uppträdde, att Ultuna under tidsperioden 1878—1883, om jag minnes rätt, gaf en årlig inkomst af 16,000 kronor. Men sedan 1884 har Ultuna icke något år lemnat en afkastning så stor, som den af mig nyss omnämnda uppskattningsnämnden hade beräknat den till. Årsinkomsten under perioden 1883—1887 har nemligen varit i medeltal något öfver 8,000 kronor i stället för de 12,000, som man beräknat den till; ja, ett år, 1887, har, som sagdt, denna betydande egendom gått med en förlust af 1,300 kronor.

Nu har man sagt, att, hvarför man icke kunnat erhålla den afkastning af Ultuna, som man borde kunna hafva anspråk på, det har varit beroende på den omständigheten, att man vid Ultuna saknat nödigt förlagskapital. Jag skall i afseende härpå be att få hänvisa till de beräkningar, som nyssnämnda komité i detta hänseende uppgjort, och hvilka äro fullt exakta. Under tidsperioden 1854—1883 har Ultuna erhållit statsunderstöd af sammanlagdt icke mindre än 378,467 kronor. Särskildt år 1874 beslöt Riksdagen t. ex. att betala en af Ultuna landtbruksinstituts styrelse åsamkad skuld af icke mindre än 80,000 kronor. 1879 års Riksdag beslöt likaledes att till inköp af kor och dragare anvisa ett belopp af 14,000 kronor och tillika att låta afskrifva ett lån, som utgjorde skuld till staten, uppgående till 10,000 kronor. Jag tror alltså, att man icke är berättigad att säga, att Riksdagen har varit njuigg i fråga om understöd till Ultuna.

Man har här talat om den praktiska undervisningen, och har lagt särskild vikt derpå, att man bör söka bibringa någon praktisk undervisning i jordbruksskötsel — eller i hvad man vid våra landtbruksinstitut kallar jordbruksteknik —, vid dessa läroverk. Detta är, efter mitt förmenande, rent af ett nonsens. Det är nemligen alldeles omöjligt, att läroverken med en elevkurs af omkring 50 personer skulle kunna bibringa dessa någon praktisk undervisning i jordbruksskötsel. Nej, detta lära de sig bra mycket bättre, om de inhemta det hos enskilda personer. Och med den utveckling, som jordbruket i allmänhet vunnit i vårt land, lider det icke det ringaste tvifvel, att de icke kunna få inhemta denna praktiska landtbruksundervisning för bra mycket billigare pris på enskilda egendomar, än hvad de kunna få här på landtbruksinstituten, och jag vågar också påstå bra mycket bättre. Först om en elev kommer till institutet, sedan han förut

inhemtat den praktiska delen af jordbruksskötseln, så långt han med hänsyn till sina år och dylikt bör kunna hafva inhemtat den, kan han hafva verklig nytta af den teoretiska undervisningen. Ja, jag vågar nästan säga, att, derest icke sådana särskilda omständigheter i frågan förelegat, som att man redan vid landbruksinstitutet hade byggnader och dylikt för dessa landbruksläroverk, jag icke tror, att komitén kommit ens till den slutsatsen, att man bort fortfarande bibehålla dessa institutioner på de ställen, der de nu äro förlagda. I Tyskland och, som jag tror, äfven i andra länder — och tyskarne kan man icke beskylla för att vara ett opraktiskt folk — har man förlagt alla dylika undervisningsanstalter till universiteten. I Danmark är förhållandet nära nog detsamma: man har nemligen der förenat dem med åtskilliga andra undervisningsanstalter.

Jag är också den förste att erkänna, att det är ett mycket ringa belopp, vi i närvarande stund årligen använda för undervisning i landbruksskötsel, jemfördt med andra näringar; och jag är för min del gerna beredd att göra uppoffringar för landbruksundervisningen, som stå i något nämnvärdt förhållande till hvad vi offra för andra näringar. Jag skall också i detta fall be att få nämna några siffror från nyss omnämnda komitébetänkande. Till undervisning i jordbruk och landtmannanäringar hafva 1883 anslagits på ordinarie stat 175,400 kronor och på extra stat 10,000, summa 185,400 kronor, under det till tekniska läroverk samma år lemnats ett anslag af på ordinarie stat 361,500 och på extra stat 25,000, d. v. s. summa 386,500 kronor. För landtmannaundervisning lemnas alltså icke mera än ungefär hälften af det belopp, som utgår till de tekniska läroverken.

Jag vill derfor gerna vara med om att göra uppoffringar för jordbruksundervisningen, ty jag tror, att den förtjenar det. Men så länge man icke vill föranstalta likformiga anordningar vid båda de ifrågasvarande undervisningsanstalterna, så kan jag icke, såsom jag från början nämnde, så gerna jag än eljest skulle göra det, för närvarande vara med om ett bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Jag vill icke längre upptaga herrarnes tid, utan slutar med att biträda det yrkande om afslag, som här framställts.

Chefen för kongl. civilepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna: Det hufvudsakligaste skälet, hvarför man här ansett sig icke kunna tillstyrka den af Kongl. Maj:t föreslagna organisationen för Ultuna landbruksinstitut, har varit, att denna organisation i vissa delar afviker från den, som landbruksläroverkskomitén föreslagit. Jag är den förste att erkänna det myckna goda, som finnes i denna komitéts betänkande, sammansatt som komitén var af dugliga personer med mycken insigt i hvad som kräfvades för vår landbruksundervisnings befrämjande. Jag har också accepterat den grundtanke, som man kan säga såsom en röd tråd går igenom komiténs betänkande, nemligen landbruksundervisningens tredelning i lägre landbruksskolor, i landtmannaskolor och i högre landbruksinstitut. Riksdagen har äfven 1887 på Kongl. Maj:ts förslag beviljat anslag till landtmannaskolor. I en ganska vigtig fråga i afseende på organisationen af Ultuna landt-

*Angående
höjning af
anslaget till
Ultuna
landbruks-
institut m. m.
(Forts.)*

Angående
höjning af
anslaget till
Ultuna
landbruks-
institut m. m.
(Forts.)

bruksinstitut, den om skiljande af institutets ekonomi ifrån läroverkets, har Kongl. Maj:ts förslag också nu accepterat komiténs.

Det har emellertid här egentligen framhållits två punkter, i hvilka afvikelser skett från komiterades förslag; och dessa afvikelser hafva ansetts böra vara anledning till afslag å Kongl. Maj:ts framställning. Den ena angår den af den förste talaren framhållna tudelningen af föreståndarskapet för institutet i två från hvarandra alldeles oberoende, fristående chefsplatser, den ene direktör för läroverket, den andre intendent för egendomen. Hufvudskalet för en sådan itudeling har varit det, att "den nuvarande organisationen ställer, på institutets föreståndare fordringar, hvilka vore hardt när omöjliga att uppfylla."

Erfarenheten synes mig emellertid jäfva detta påstående; ty jag tror icke, att man med fog kan säga, att icke hos de föreståndare, som funnits och finnas vid de båda instituten, så väl Ultuna som Alnarp, varit förenade de egenskaper, som fordras hos en chef för både den teoretiska undervisningen och för egendomens förvaltning.

Den af den förste talaren åberopade omständigheten, att Ultuna egendom gifvit dåliga ekonomiska resultat, och att sista året till och med brist uppstått, torde icke — såsom också redan af en talare från Stockholms län blifvit ådagalagd — kunna tillvitas institutets föreståndare. Det är i det sjunkande priset på landtmannaprodukter man har att söka anledningen. Skördarne, det kvantitativa utbytet af egendomen, tror jag icke varit mindre vid Ultuna än vid andra egendomar i trakten. Den hufvudsakligaste betänkligheten mot denna tudelning är emellertid, synes mig, de trassel och slitningar, som med nödvändighet, så vidt jag kan förstå, måste uppstå emellan dessa båda personer, direktören och intendenten — de må vara huru beskaffade som helst — då två chefer finnas på samma egendom och den enes verksamhet betydligt ingriper i den andres, utan att dock den ene är underordnad den andre. Meningen med institutets förläggande på en större egendom är ju den, att man vid den teoretiska undervisningen städse skall hafva tillgång till och kunna hänvisa på ett undervisningsmateriel. Men då synes det mig, i motsats till komitén, vara nödvändigt, att det finnes en högsta vilja, som har ledningen af så väl läroverket som undervisningsmaterielet. Eljest måste — jag upprepar det — slitningar nödvändigt uppstå.

En annan omständighet, hvori den föreslagna organisationen afviker från komiterades förslag, hänför sig till undervisningen, så till vida att då komiterade föreslagit, att undervisningen skulle vara uteslutande teoretisk, har jag i mitt yttrande till statsrådsprotokollet ansett, att den nuvarande anordningen, att undervisning meddelas uti landtmannapraktik, så till vida borde bibehållas, att denna undervisning qvarstode såsom fakultativt läroämne. Denna idé om den uteslutande teoretiska undervisningen vid landbruksinstitutet är en importartikel från Tyskland. Det är nog sant, att vi fått mycket godt från det stora kulturlandet; men det är icke därför gifvet, att allt hvad vi få derifrån är godt. Visserligen är det sant, att en uteslutande teoretisk undervisning meddelas äfven i Danmark. Men vid landbruksinstitut i länder, som ligga oss ännu närmare och hvilkas

förhållanden erbjuda större likhet med våra, uti Norge och Finland, är förhållandet icke så. I fråga om möjligheten att vid instituten meddela undervisning i landtmannapraktik instämmer jag uti hvad den näst föregående talaren yttrade, att det, med det stora antal elever, som nu finnes, och med den korta lärokurs, som för närvarande är bestämd, är omöjligt eller åtminstone förenadt med stora svårigheter att meddela undervisning i landtmannapraktik åt alla. Men den omständigheten, att man icke vid institutet kan meddela undervisning åt *alla*, synes väl icke böra utgöra ett hinder för att åtminstone söka lemna sådan undervisning åt dem, som hafva tid att begagna sig deraf. Det har redan visats af en med undervisningen vid Ultuna fullt förtrogen talare, att sådant kan låta sig göra med en del elever.

*Angående
höjning af
anslaget till
Ultuna
landtbruks-
institut m. m.
(Forts.)*

Den förste talaren yttrade, att förslaget afsåge icke så mycket en förändrad och ändamålsenligare anordning af undervisningsväsendet vid Ultuna, utan hufvudsakligast beredande åt lärarepersonalen derstädes af ökade löner å ordinarie stat. Jag vill gent emot detta fråga, om icke den omständigheten, att förslaget afser betydligt ökade lärarekrafter och ökad teoretisk undervisning, måste utgöra en afgjordt förbättrad anordning och att sålunda obestriddigen åtskilligt vinnes med denna organisationsplan. Detta har också utskottets flertal vitsordat. Då är frågan: om så förhåller sig, finnes det då något giltigt skäl, går det ens för sig att uppskjuta den föreslagna organisationen, hvad Ultuna angår? Man säger, att man bör skjuta upp med densamma, därför att båda instituten böra omorganiseras samtidigt. Ja, detta kunde ju vara önskvärdt, derest förhållandena vid instituten vore likartade, så att de kunde stöpas i en och samma form. Men jag tror, att äfven den nästföregående talaren måste vitsorda, att detta icke låter sig i allo göra. I mitt tycke har detta med öfvertygande klarhet framhållits af styrelsen för Alnarps institut. Och det har erkänts af utskottet sjelft, då det vitsordat, att förhållandena vid de båda instituten äro så olikartade, att en i flera afseenden skiljaktig organisation bör vid dem genomföras. Kan man då vänta med Ultuna? Att en omorganisation der är välbehöflig, det hafva till och med reservanterna erkänt. Och i det utlåtande, som styrelsen för Ultuna institut å embetets vägnar afgaf till Kongl. Maj:t förlidet år, har styrelsen, efter att hafva erinrat om den anordning, som eger rum vid Ultuna, att institutet är för sin existens hänvisadt till afkastningen af egendomen, och efter att vidare hafva erinrat om 1887 års ekonomiska utbyte af egendomen, som, såsom omnämnts, slutade med brist, förklarar, att det blott vore en tidsfråga, när det skulle blifva för styrelsen omöjligt att hålla institutets verksamhet uppe. Styrelsen talar vidare om det otillräckliga anslag från staten, som kommer institutet till del och säger, att det i följd deraf är omöjligt att förse institutet med det antal lärarekrafter, som en välordnad och nutidens fordringar motsvarande undervisning kräfver; "och", säger styrelsen, "den tid skall snart komma, då det blir styrelsen omöjligt att åt institutet anskaffa vederbörliga lärarekrafter". Och styrelsen slutar sitt utlåtande med den förklaringen, att om institutets nuvarande organisa-

Angående
höjning af
anslaget till
Ultuna
landbruks-
institut m. m.
(Forts.)

tion kommer att bibehållas, kan institutet icke för framtiden fylla det statsändamål, som institutet har att förverkliga. Gent emot denna af institutets styrelse afgifna förklaring ansåg Kongl. Maj:t sig icke kunna stå till svars med att längre dröja att framlägga organisationsplanen för Ultuna. Den har nu tillstyrkts af statsutskottet. Den har vunnit Första Kammarens bifall. Och jag hoppas att detta äfven måtte blifva denna kammares beslut.

Herr friherre Bonde: Vigten och betydelsen af att så mycket som möjligt göres för att sprida kunskap i landtbruk har gjort mig mycket tveksam i denna fråga. Jag har verkligen fruktat, att min subjektiva uppfattning af frågan skulle kunna missleda mig. Under diskussionen har åtskilligt blifvit framhållet, som förefaller mig beaktansvärdt. Det synes mig verkligen vara olämpligt att, på sätt blifvit föreslaget, nu skrida till ett partielt ordnande af de högre landbruksinstituterna, och endast omorganisera det ena, men icke det andra. Det har visserligen framhållits af herr statsrådet och chefen för civildepartementet, likasom äfven i den kongl. propositionen, att förhållandena vid instituterna äro olika och därför betingade olika bestämmelser. Jag inser dock icke, att förhållandena kunna vara så olika, att en helt och hållet olika organisation kan vara af nöden. Och då ju här är fråga om att slå in på en alldeles ny väg, synes mig, att man bör besinna sig, innan man gör detta.

Det har framhållits af en talare, att det vore olämpligt, att helt och hållet utesluta den praktiska undervisningen från landbruksinstituterna. Å andra sidan har yttrats, att denna undervisning vore af så ringa betydelse, att den gerna kunde uteslutas. En medelväg häremellan går det kongl. förslaget, då der föreslås, att denna praktiska undervisning skall vara fakultativ. Jag tror ej, att denna medelväg är lämplig. Fakultativa läroämnen, då det beror på elevens eget godtycke, om han vill sysselsätta sig med det eller det studiet, äro alltid olämpliga. Skall därför en praktisk undervisning finnas, bör den vara obligatorisk, i annat fall bör den uteslutas. Men kan den uteslutas och undervisningen således blifva endast teoretisk, då vill jag nästan instämma med herr Anders Persson, att undervisningen icke behöfver vara förlagd till ett landbruksinstitut, utan lika väl kan meddelas vid universitet eller annorstädes. Jag tror åtminstone, att det, om endast den teoretiska undervisningen vore af nöden, möjligen kunde vara öfverflödigt att hafva två institut, ty den teoretiska undervisningen kan oberoende af lokala förhållanden lika väl meddelas på det ena som på det andra stället, och då skulle tilläfväntys det eua institutet kunna vara öfverflödigt.

En annan fråga, som har blifvit berörd, är den punkt, hvori Kongl. Maj:ts förslag skiljer sig från komiterades, nemligen frågan om ett skiljande mellan chefskapet för läroverket och förvaltarebefattningen. Det har här framhållits af herr statsrådet och chefen för civildepartementet, att det vore olämpligt att följa komiterades förslag och skilja förvaltningen från föreståndarens åligganden. Mig synas dock förhållandena komma att gestalta sig olika, derest man bifölle det jem-

väl väckta förslaget att inkomsterna af denna egendom skulle ingå direkt till statsverket, ty då komme resultatet säkerligen att ställa sig helt annorlunda, än om egendomen fortfarande skall skötas för institutets egen räkning och jag tror ej gynsamare. Skall egendomen skötas såsom statsegendom, måste enligt min tanke den också förvaltas af en oberoende förvaltare, och jag tror ej att, såsom man befarat, de båda cheferne skola behöfva komma i kollision med hvarandra, då de få särskilda verksamhetsfält.

Ja, jag tror att komiterades förslag härutinnan är välbetänkt, då föreståndarens tid måste blifva så upptagen af undervisningen, att han ej får tid att åt förvaltningen egna all nödig omsorg.

Det har vidare här blifvit anfördt, att anledningen, hvarför detta förslag nu blifvit framlagdt, vore att söka i den omständigheten, att institutet befunde sig i en så prekär ekonomisk ställning, att den dag icke vore aflägsen, då densamma icke längre vore hållbar. Detta förhållande må visserligen vara bedröfligt, men jag tror emellertid, att ett uppskof, till dess man kunde vinna erforderlig homogenitet beträffande undervisningens ordnande i dess helhet, icke skulle medföra särdeles farliga följder.

Vid sådant förhållande och då de skäl, som blifvit anförda i dag, icke varit af beskaffenhet att undanrödja min tvekan beträffande vissa delar af förslaget, vill jag, ehuru jag knappast velat framställa något yrkande, förena mig med herr Anders Persson i det af honom gjorda yrkande.

Herr Wittrock: Den motiverade reservation, som två af denna kammares ledamöter afgifvit, stödjer sig, såsom mig synes, väsentligen på det utlåtande, som komiterade för afgifvande af förslag till den lämpligaste organisationen af rikets landtbruksinstitut år 1884 afgifvit. Detta utlåtande är, på sätt herr statsrådet och chefen för civildepartementet redan omnämnt, särdeles innehållsrikt och föredömligt i många afseenden. I ett afseende kan jag dock för min del icke tro annat än att komiterade råkat alldeles på afvägar, nemligen i det fallet att de anse undervisningen vid en del landtbruksskolor och vid landtbruksinstituten böra med fördel kunna anordnas uteslutande teoretisk. Om de förra är här icke fråga, men om de senare må det tillåtas mig att säga några ord.

Jag är icke så alldeles utan erfarenhet i detta ämne, när jag är lärare i en härmed närbeslägtad branche. Jag är nemligen sedan tio år föreståndare för en läroanstalt för trädgårdsskötsel, hvilken ju i sjelfva verket icke är någonting annat än ett slags jordbruk i dess mest utvecklade form. När jag tillträdde denna plats i egenskap af föreståndare och lärare, hyste jag den föreställningen, att man skulle med mycken fördel vid anstalten kunna bedrifva uteslutande teoretisk undervisning utan hänsyn till praktiska öfningar; men ju längre jag innehaft denna min befattning, desto mer har jag kommit till den öfvertygelsen, att den teoretiska och den praktiska undervisningen böra gå hand i hand med hvarandra. Jag har kommit till samma erfarenhet och öfvertygelse beträffande undervisningen i landtbruk, äfven på

*Angående
höjning af
anslaget till
Ultruna
landtbruks-
institut m. m.
(Forts.)*

Angående
höjning af
anslaget till
Ultuna
landbruks-
institut m. m.
(Forts.)

dess allra högsta stadier, och detta så mycket mera, som enligt det af förenämnda komiterade upprättade förslag fordringarna för inträde vid Ultuna landbruksinstitut äro satta så låga, att någon nämnvärd praktisk skicklighet icke kan af den inträdessökande vara inhemtad. Man begär nemligen endast att den inträdessökande skall vara aderton år gammal och att han dessförinnan skall hafva under minst ett år deltagit i praktiskt landtbruk. Men, mine herrar, hvad kan han hafva hunnit inhemta på endast ett år? För min del är jag öfvertygad om att bästa sättet vore att förlänga kursen vid instituten till tre år, och att göra den s. k. landbrukspraktiken obligatorisk samt åt densamma inrymma så lång tid, att den upptoge ungefärligen hälften af dessa tre år. Derom är emellertid nu icke tal, utan här gäller det, såsom det vill synas, att välja emellan reservanternes och Kongl. Maj:ts förslag. Af den uppfattning af frågan, som jag här förfäktat, torde uppenbart framgå att jag alldeles gifvet föredrager Kongl. Maj:ts proposition i ämnet.

Medan jag ännu har ordet skall jag be att få yttra något angående en specialfråga, i afseende på hvilken vederbörande myndigheter haft olika uppfattning, nemligen frågan angående anordnande af undervisning i botanik, zoologi och trädgårdsskötsel. Landbruksakademiens förvaltningskomité och styrelsen för Ultuna landbruksinstitut hafva föreslagit, att dessa tre läroämnen skulle förenas hos *en* lärare och att denne lärare borde vara lektor. Deremot har Kongl. Maj:t ansett undervisningen i dessa tre ämnen icke vara af den betydelse och omfattning att för desamma en lektor behöfde anställas, utan att undervisningen deruti lämpligen kunde ombesörjas af en adjunkt. Utskottet åter uttalar någon tvekan huruvida förenandet af läroämnena *botanik* och *zoologi* med läroämnet trädgårdsskötsel hos en och samma lärare kan anses fullt ändamålsenligt. Min uppfattning i förevarande fråga är den, att det vore ett särdeles lyckligt grepp att sammanställa undervisningen i trädgårdsskötsel med den botaniska undervisningen. En lärare i botanik vid ett landbruksinstitut måste, på sätt komiterade föreslagit — och det också ligger i sakens natur — hafva s. k. agronomisk trädgård för att der odla i landtbruket förekommande kulturväxter, och af dessa icke blott arter, utan äfven deras viktigare varieteter och sorter, för att hafva dem till hands såsom ett lefvande undervisningsmateriel. Han måste således vara kunnig i trädgårdsskötsel, för så vidt han skall duga på sin plats. Jag anser därför att dessa läroämnen böra förenas hos en person. Men det är icke så lätt att finna personer, som ega de förutsättningar, som härvid erfordras. Hvilka äro då dessa förutsättningar? Jo, först och främst måste en sådan person hafva vid universitet genomgått en temligen utförlig kurs i botanik och zoologi, och för det andra under minst ett år gjort sig förtrogen med trädgårdsskötsel vid något praktiskt läroverk, der sådan kunskap meddelas. Då man således ställer större fordringar på en dylik lärare än på de öfriga, så kan det väl icke vara billigt att han i afseende på lönevillkor kommer i en sämre ställning än t. ex. lärarne i fysik och kemi.

Jag anhåller därför att i likhet med hvad landbruksakademiens

förvaltningskomité och Ultuna landbruksinstitutets styrelse föreslagit, få yrka att för dessa läroämnen måtte uppföras en lektor i stället för en adjunkt. I öfriga delar ansluter jag mig till Kongl. Maj:ts förslag och yrkar således bifall dertill, blott med den ändring, att i staten för institutet måtte uppföras fem lektorer i stället för de fyra, som här föreslagits, och att adjunkternas antal deremot minskas från fyra till tre, hvarigenom slutsumman skulle komma att ökas med 1,000 kronor och uppgå till 48,000 kronor i stället för 47,000 kronor.

*Angående
höjning af
anslaget till
Ultuna
landbruks-
institut m. m.
(Forts.)*

Herr Petersson i Runtorp: Då jag af den anledning att jag reserverat mig mot utskottets hemställan i denna punkt, nu begärt ordet för att yttra mig i denna fråga, torde det kanske vara öfverflödigt att förutskicka den erinran att jag gör detta utan att dervid hysa afvoigt sinne mot landbruksundervisningen. Det är ju alldeles gifvet att denna är af mycken vigt för jordbruket i allmänhet och särskildt för dem, som skola handhafva jordbruksskötsel. Men i samma mån som denna undervisning är vigtig, i samma mån ligger der ock magt uppå att den blir väl ordnad, och jag betviflar att detta blir fallet, derest Kongl. Maj:ts förslag bifalles. Striden här gäller frågan huru vida den praktiska undervisningen skall fortfarande bedrivas vid detta läroverk jemte den teoretiska, eller om den senare ensamt och utslutande der skall anordnas. Utgår man från den uppfattningen att det är alldeles omöjligt och otänkbart, att man skall kunna göra den teoretiska undervisningen fruktbar, utan att densamma sker i sammanhang med praktisk undervisning, eller åtminstone så att den senare bör hafva försiggått under minst ett år, innan den förra vidtager, så hafva åtminstone de alldeles orätt, som påyrka att den praktiska undervisningen skall uteslutas från våra landbruksinstitut. Nu säger den siste talaren, att ett års landtmannapraktik är alldeles för liten. Härvid är dock att märka att, då man föreslagit denna tid så har det varit under den förutsättningen, att under *hela* denna tid eleverna verkligen skola få lära sig att arbeta, att härdas och vänjas vid uthållighet i stället för att bedriva arbetet, såsom nu sker vid landbruksinstitutet, genom att låta eleverna under några timmar på dagen arbeta mera på lek än på allvar. Finge eleverna lära sig att hålla i med verkligt arbete under ett år, så skulle de helt visst på denna tid lära sig lika mycket jordbruk, som de göra det under tio år vid ett institut. Men när man nu håller på den teoretiska undervisningen på bekostnad af den praktiska, så kan man verkligen ifrågasätta, om det kan vara skäl att, då elevernas antal är så ringa, slösa med lärarekrafter. Hvarför skall det då behövas tvenne landbruksinstitut? Det skulle blifva ofantligt mycket billigare att ha blott ett. Jag vet mycket väl, att den invändningen kan göras, att förhållandena äro mycket olika i olika delar af vårt land, så att den som lär sig jordbruk vid ett landbruksinstitut här uppe, skulle blifva oduglig såsom landbrukare nere i Skåne, och tvärtom. Härpå vill jag svara: Nej, det blir han icke, om han der håller sig till det teoretiska, sedan han förut vid landbruksskolan i sin hembygd inhemtat det praktiska, ty det teoretiska kan inhemtas hvar som helst. Nu kan frågas: Hvar

Angående
höjning af
anslaget till
Ultruna
landbruks-
institut m. m.
(Forts.)

skulle det nya landbruksinstitutet ligga? Ja, enligt min åsigt borde det ligga i närheten af en stad, men jag vill icke att det skall ligga vare sig vid något af universiteten eller i hufvudstaden, ty detta tror jag vore origtigt. Men det bör ligga så nära en stad, att man vid detsamma kunde använda lärarekrafter, som tillika hade sysselsättning på annat håll. I många städer finnes en stor mängd lärarekrafter, hvilka icke hafva så trägen sysselsättning, att de ej skulle kunna tjengöra på båda ställena. Hvilken ofantlig besparing ett sådant tillvägagående skulle medföra, ligger i sakens natur. Nu vet jag, att man äfven kommer att svara mig, att det vore orätt så väl att förlägga institutet till ett nytt ställe, som att förlägga det till ett af de hittills varande, emedan kostnaderna för de nya byggnaderna då skulle gå till ganska mycket. Ja, det är nog sant, att byggnaderna blefve dyra, men det blefve i alla fall icke så dyrt att bygga på ett ställe, som det nu blir att bygga på två. Ty herrarne må icke tro, att vi afspisat Ultruna med hvad som nu begäres, här kommer nog något efter sedan, nemligen begäran om anslag till byggnader. Och hvarför skulle vi icke då se denna fråga rakt i ansigtet, så att vi kunna fatta ett stort och reelt beslut och komma till ett verkligt resultat, hvilket endast skulle komma att undanskjutas genom ett bifall till detta förslag. Jag beklagar visserligen att antagandet af reservationen skulle göra det hårdt för lärarne, men de skulle då få lära sig en god sak: de skulle få lära sig hushålla och när de finge känna på huru jordbrukarne hafva det, borde de åtminstone icke uppfostra några frihandlare.

Huru jag än ser saken, finner jag således nyttigast att för närvarande antaga reservationen, till hvilken jag därför yrkar bifall.

I detta yttrande instämde herr *Erickson* i Bjersby.

Herr vice talmannen L. O. Larsson: När vi inom utskottet fingo del af andra utgiftsafdelningens förslag rörande den sjette hufvudtiteln, och jag fann att der förekommo två alternativ beträffande den nu föredragna punkten, så var jag ganska tveksam om hvad som borde göras. Men efter en lång diskussion kom jag till full klarhet om, att icke något annat var att göra än att bifalla Kongl. Maj:ts proposition, som också sedan blifvit utskottets förslag. Det andra alternativet återfinnes i den af Sven Nilsson och Nils Pettersson afgifna reservationen. Jag skulle kunna förstå, hvarför denna tillkommit, om tvisten gälde, huruvida man tyckte, att landbruksinstitutet i Ultruna kostade för mycket, men när man läser reservationen, så finner man, att det icke är detta, som striden gäller; ty detta är så långt ifrån fallet, att det snarare ser ut, som om reservanterna ville gå längre i beviljande af anslag än Kongl. Maj:t föreslagit. Kongl. Maj:t har nemligen i sin proposition föreslagit endast 5 lektorer, men i det komitébetänkande, som reservanterna understödja, yrkas upprättande af 6 lektorsplatser. Skilnaden är sålunda den, att reservanterna vilja hafva 6 lektorer, medan Kongl. Maj:t låter sig nöja med 5. Deremot hafva

reservanterna 3 adjunkter, under det Kongl. Maj:t har begärt 4. Reservanterna hafva således förvandlat en adjunkt till lektor.

När man läser reservationen, så finner man icke heller frågan om indragning af ett landbruksinstitut der afhandlad, utan reservanterna hafva helt och hållet ställt sig på den förut omtalade komiténs ståndpunkt. De säga nemligen i slutet af sin reservation: "Vid sådant förhållande och då det synes utskottet angeläget, att omorganisationen af Ultuna och Alnarps landbruksinstitut sker i den rigtning, komitérade föreslagit, o. s. v.", och komiterade hafva visst icke föreslagit indragning af hvarken Ultuna eller Alnarps landbruksinstitut. Det är sålunda icke detta som tvisten gäller, enär komiterade uttryckligen sagt att det skall vara två landbruksinstitut och reservanterna så väl i det ena som det andra fallet ställt sig på komitérades ståndpunkt. Mig förefaller det, som skulle tvisten gälla, dels huruvida chefskapet för läroverket bör skiljas från förvaltningen af egendomen, dels huruvida praktiskt jordbruk skall i någon mån ingå i undervisningen eller helt och hållet skiljas från läroverket, så att det endast blefve en ren teoretisk undervisning, som skulle meddelas vid Ultuna. Det väckte förundran hos mig, när jag fann, att de som vanligtvis klaga såväl öfver att det är för många statstjenare, som ock att man vid undervisningen lägger för litet an på det praktiska och för mycket på det teoretiska, nu, då Kongl. Maj:t kommer med förslag i dessa rigtningar, icke vilja antaga dessa förslag.

Jag kan icke finna annat än att det vore föga lyckligt såväl att få två föreståndarebefattningar i stället för en som att betaga lärjungarne tillfället att deltaga i praktiskt jordbruk. Det lär väl icke vara omöjligt, utan tvärtom ganska troligt, att till institutet komma elever, som icke hafva tillräcklig insigt i praktiskt jordbruk, ty det är visserligen föreskrifvet i stadgarne, att de inträdessökande skola hafva ett år deltagit i praktiskt jordbruk, men de torde behöfva rätt mycket mera öfning. Det kan å andra sidan komma elever, som hafva mycket större praktiska insigter, än som kunna inhämtas på ett år, och det kan icke vara nödvändigt att tvinga dem att deltaga i de praktiska öfningarne. Men det kan äfven komma andra, som studerat åtskilligt annat, och som i en del af de läroämnen, hvori undervisning meddelas vid landbruksinstitutet, t. ex. fysik eller kemi, redan ega det kunskapsmått, som fordras för afgång från institutet, men som deremot behöfva förkofra sig i praktiskt jordbruk. Om nu de praktiska öfningarne afskaffades, så skulle dessa vara tvungna att gå sysslolösa, så framt de icke skulle sitta och höra på någonting, som de kunna förut. Mig synes, som om Kongl. Maj:t gått en lycklig medelväg genom att bereda hvar och en tillfälle att skaffa sig de kunskaper som han behöfver för att vara en praktisk och duglig jordbrukare, då han lemnar institutet.

Om åter det skulle tillsättas en särskild förvaltare för egendomen, öfver hvilken föreståndaren för institutet icke hade att befalla, så kunde det inträffa, att en mycket skicklig jordbrukare är förvaltare af egendomen, men att han dock sköter denna på ett sätt som föreståndaren icke anser rationellt; och det kan då hända, att denne får an-

*Angående
höjning af
anslaget till
Ultuna
landbruks-
institut m. m.
(Forts.)*

*Angående
höjning af
anslaget till
Ultuna
landbruks-
institut m. m.
(Forts.)*

ledning att på lärosalen säga: »I skolen icke sköta jordbruket som här vid Ultuna». Nog är det bra, om det är så stäldt, att den, som står och meddelar undervisning åt eleverna, kan säga: »I kunnen se på, hur det går till här, ty här skötes jorden på det ändamålsenligaste sätt». Det förefaller mig, som om det icke kunde blifva enhet i bevaltningen och styrelsen af läroverket, om man skiljer de båda befattningarne åt.

Då reservationen icke heller i någon mån går ut på att nedbringa kostnaderna, så kan jag icke se, hvarför man skulle afslå det framlagda förslaget, som likväl är bättre än ställningen sådan den nu är vid Ultuna. Jag har i det komitébetänkande, som återopas i den kongl. propositionen, läst en reservation af professor Fries, som icke bör vara okunnig i detta ämne, men som i de fall, der reservanterna skilja sig från utskottets förslag, har ställt sig helt och hållet på den ståndpunkt, som utskottets majoritet har omfattat.

Som jag alltså fortfarande vidhåller den åsigt, som jag inom utskottet uttalat, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Larsson* från Upsala instämde med herr vice talmannen.

Herr *Sven Nilsson*: Jag får bedja kammaren om ursäkt, att jag änuu en gång begär ordet i denna fråga, innan den afgöres, men jag gör det, emedan jag fruktar, att den kommer att afgöras på ett sätt, som ej vore nyttigt för staten.

Jag börjar med att besvara den siste talaren. Han sade, att vi reservanter yrkat, att lärarepersonalen skulle blifva större än det i Kongl. Maj:ts proposition förutsatts, likasom att reservanterna skulle hafva yrkat, att båda våra landbruksinstitut skulle upphöra med sin verksamhet. Jag kan icke förstå, hvilken slutsats han drager, när han kommer till sådant resultat, då vi icke i reservationen härom nämnt ett enda ord. Det är verkligen besynnerligt att tolka en reservation så, att man får fram ur den saker, som reservanterna icke yttrat, och det torde erfordras, för att bevisa sådana slutsatser, att påvisa hvar reservanterna i reservationen framhållit något sådant.

Han yttrade vidare, att reservanterna ej försökt nedbringa kostnaderna vid institutet. Jag beklagar, att han icke för sin del sökt göra det, ty för honom fans det tillfälle att yrka nedsättning i aflöningen för lärarne, men vi hafva icke kunnat ingå på bedömande af denna fråga, förrän den kommer före i ett annat skick, och det torde därför ursäktas, att *vi* icke föreslagit någon nedsättning i kostnaderna för aflönande af lärare vid institutet. Men vi hafva i stället gjort ett mycket viktigt yrkande eller uttalande, det nemligen, att vi vilja förbehålla staten större inkomster af den stora jordegendom, hvilket blefve fallet, om chefskapet delades, så att det blefve en särskild chef för skolan och en särskild förvaltare af jordegendomen. Han har sagt, att detta icke skulle låta sig göra. Ja, mine herrar, jag förstår verkligen icke, hvad skolans chef egentligen behöfver hafva för befattning med jordbruket. Ty om egendomen skall skötas för statens räkning, måste det finnas en person, som verkligen *kan* göra detta. Det är också ett

nytt sätt man föreslår här, som ej är att rekommendera, nemligen att lemna uppdrag åt personer att sköta statens jordegendom för statens räkning, som endast resouera hvad de behaga. Men det finnes också ett annat mycket bättre sätt att gå tillväga, och det är att bortarrendera allt, som icke nödvändigt behöfs för undervisningen. Det är ej svårt att få skickliga arrendatorer till denna egendom, och derigenom kunde staten få betydlig inkomst af den, men ändå der hafva tillräckligt åskådningsmateriel för eleverna vid skolorna, det enda som behöfs. Det finnes sålunda två andra utvägar att välja och beggdera skulle enligt mitt förmenande leda till ett god resultat, vida bättre än föreliggande förslag.

Det syntes den siste talaren besynnerligt, om icke chefen för institutet skulle kunna befalla öfver dem, som sköta jordbruket, ty i annat fall skulle der icke finnas någon enighet. Jag vill belysa detta med ett exempel, nemligen att det synes mig blifva ungefär samma förhållande, som om jag på min visserligen icke synnerligen stora egendom hade en duglig förvaltare, men ändå förordnade att skolläraren skulle vara chef och således hafva öfverinseendet öfver och sköta egendomen, hvaraf följer att förvaltaren skall underordna sig skollärarens befallning; men jag tror att skolläraren, som blifvit satt att leda en skola, och dertill kan vara mycket skicklig, säkerligen icke är kompetent att äfven sköta jordbruket, och att en sådan anordning nog ej skulle blifva varaktig.

En talare, som hade ordet, efter representanten för Stockholms län, upplyste att jordbruket vid Ultuna förut lemnat 16,000 kronors inkomst, men att det sedan nedgått till 8,000, 6,000 och 4,000 kronor samt slutligen gått med en förlust af 1,300 kronor. Detta visar ju, att jordbruket der varit, såsom jag anført, i stadigt nedgående, och kan man af denna anledning påstå, att egendomen varit väl skött? För min del kan jag icke anse det, och jag tillskrifver detta hufvudsakligen den omständigheten, att det är en gemensam chef för det hela, efter hvilken förvaltaren får rätta sig. Samme talare sade äfven, att den under ett år uppkomna bristen förorsakats genom frost, men han medgaf att äfven andra omständigheter bidragit dertill. Dessa andra omständigheter ligga sannerligen i hvad jag nyss uttalat om chefsbefattningen, ty något annat kan det icke gerna vara.

Här har äfven sagts, att man kunde slopa båda landbruksinstitutet och förlägga undervisningen till universiteten. Detta steg vill jag dock icke vara med om; jag vill hafva denna undervisning der, hvarest den nu är, på landsbygden, men därför behöfva inga särskilda uppoffringar göras. Der har man de erforderliga byggnaderna och hvad lärarepersonalen beträffar, skulle den kosta lika mycket vid universitetet, om ej mer, än vid institutet på landet, så att någon besparing skulle icke göras genom en dylik förflyttning. Dessutom är det af stor vikt att dessa skolor ligga på landet.

Man har äfven sagt, att vi kunde nöja oss med ett landbruksinstitut. Jag tror dock, att det ganska väl behöfves två sådana, ett för södra och ett för mellersta Sverige, då jordbruket skötes mycket olika på båda dessa ställen, och det dessutom vore ej synnerligen lämpligt att sammanföra alla dessa unga elever på ett enda ställe. Icke

*Angående
hjäjning af
anslaget till
Ultuna
landbruks-
institut m. m.
(Forts.)*

*Angående
höjning af
anslaget till
Ulluna
landbruks-
institut m. m.
(Forts.)*

heller tror jag, att det skulle blifva billigare än nu; besparingen blefve åtminstone icke stor. I alla händelser är det en fördel för undervisningen, och disciplinen att lärjungar icke till allt för stort antal sammanföras vid samma ställe. —

Talaren på stockholmsbänken nämnde om sin erfarenhet i afseende å lämpligheten af teoretisk eller praktisk undervisning vid våra landbruksinstitut och sade, att enligt hans åsigt vore den praktiska undervisningen bättre. Men hans erfarenhet grundade sig på trädgårdsskötseln, och det är stor skillnad mellan trädgårdsskötsel och landbruk, så att det skälet synes mig icke gälla synnerligen mycket. Jag är sjelf jordbrukare, och jag har deremot funnit, att personer, som kommit från landbruksskolor med öfvervägande teoretisk undervisning, blifvit ytterst dugliga jordbrukare äfven på det praktiska området, ehuru de der ej fått inhemta hvad de behöfva för jordbrukets rationella skötsel.

Man säger, att om det nu föreskrifves, att ingen får tillträde som elev vid våra landbruksinstitut, som ej deltagit i det praktiska jordbruket någon viss tid, många icke kunna komma in vid landbruksinstituten, emedan de icke varit i tillfälle att i hemmen lära sig det praktiska jordbruket, då många föräldrar icke äro jordbrukare, men då har han den utvägen att låta sin son komma ut och praktisera till jordbrukare dessförinnan, och, sedan han vid institutet inhemtat den teoretiska bildningen, kan han likaledes hos dugliga jordbrukare inhemta hvad han vidare behöfver för den praktiska utbildningen för att blifva en duglig jordbrukare. Detta blir mera lämpligt och till och med lämpligare och derjemte mycket billigare. I allmänhet få elever vid våra landbruksskolor företrädesvis lära sig dika, plöja, så, meja och stacka hö m. m. dylikt, och man säger att dermed måste man sysselsätta dem för att de skola lära sig att arbeta. Men jag påstår, att kunna de icke lära sig detta i hemmen eller hos den enskilda jordegaren, icke behöfva de sändas till landbruksskolorna för att lära sig sådant. Men om läroämnena inskränkas till det teoretiska området, kunna eleverna lära mycket vid en landbruksskola, der det är god undervisning, god ordning och stor hushållning.

Jag vill hålla Kongl. Maj:t räkning för att den praktiska undervisningen icke enligt förslaget skulle blifva obligatorisk vid landbruksinstituten. En utväg lemnas således för den, som så önskar, att endast få teoretisk utbildning vid ifrågavarande skolor; så, ehuru jag står på komiténs sida, skulle jag dock, om man nu blott velat skilja chefsbefattningen från befattningen såsom förvaltare af egendomen, kanske beqvämat mig till att ingå på förslaget med någon förändring i lärarnes aflöning och med förhoppning att äfven få Alnarp reformeradt i samma syfte. Men man har ej velat lyssna dertill, utan man vill hafva chefskapet förenadt med förvaltarebefattningen, och man tror, såsom vice talmannen antydde, att man derigenom skulle göra en besparing. Ja, en besparing på papperet; men hvilken svarar för att räkenskaperna ej blifva hopblandade, då allt skall ordnas efter chefsens system? För öfrigt skola ju båda personerna ändå af staten aflönas.

Det är gifvet, att såsom det nu är stäldt vid Ultuna kan det icke gå för sig i längden, utan något måste göras, men det är lika visst att, om man inslår på den vägen att skilja jordbrukssköteln från läroverket, så skall Riksdagen bevilja nödiga anslag, äfven om kostnaderna för läroverket skulle ökas. Men såsom nu föreslagits tror jag icke man bör ingå derpå, ty det skulle icke lända till något gagn, och då kan man lika gerna tåla sig ännu en tid.

En talare, som nyss hade ordet näst efter mig, beklagade sig öfver att man i Kristianstads län hade beslutat inrättandet af landbruksskola för uteslutande teoretisk undervisning. Men förhållandet var, att då landbruksskolan vid Tunnsbyholm i Jerrestads härad var uppsagd att upphöra, flyttades den till Önnestad i Vestra Gerds härad, och fick denna skola då sin nya benämning, nemligen landtmannaskola; och jag beklagar att herr Lasse Jönsson icke var närvarande vid hushållningssällskapets mycket talrikt besökta sammanträde, då detta beslöts, ty då skulle han hafva funnit, att beslutet fattades enhälligt, utan någon opposition. Alla ledamöterna voro eniga om att eleverna borde hafva praktisk utbildning innan de kommo till en sådan skola, och om det ansågs nödigt, kunde de efteråt inhemta hvad som vidare erfordrades å någon större landtegendom i orten. Derfor ordnades också skolan endast för teoretisk undervisning, och på detta sätt anser jag, att landbruksskolorna böra ordnas.

Jag anhåller fortfarande om bifall till reservationen.

Häruti instämde herr *Truedsson*.

Herr Lasse Jönsson: I den kongl. propositionen säges bland annat, att undervisningen i hvad vid instituten kallats landbrukspraktik borde derifrån uteslutas, och instituten förvandlas till uteslutande teoretiska läroanstalter. Men sedan nu äfven landstingen börjat inrätta s. k. landtmannaskolor, och man kan befara att inom en icke aflägsen framtid så kommer att ske på ena och andra stället, så undrar jag hvar man skall få lära det praktiska i jordbruket.

Hvad beträffar herr Sven Nilssons yttrande, att det var genom enhälligt beslut som Önnestads landbruksskola förvandlades till landtmannaskola, så vill jag upplysa, att frågan derom egentligen icke var föremål för hushållningssällskapets beslut, utan dermed förhöll sig så, att hushållningssällskapets ledamöter kallats för att besluta om skolans förflyttning, då den blifvit uppsagd från den förut innehafda egendomen. Men så föreslog någon på sammanträdet, att skolan skulle ändras till landtmannaskola, och detta bifölls af hushållningssällskapets närvarande ledamöter. Ingen hade sålunda kunnat ana att denna fråga skulle förekomma, och beslutet om förändring af skolan tillkom alltså helt och hållet genom öfverrumpling.

Herr Boström till Östana: Det förefaller mig, som om denna fråga har sitt största intresse deri att nu först inom riksdagen kommit på tal, huru vida landtbruksläroverkskomitén hade rätt, då den önskade skilja den teoretiska och praktiska undervisningen vid landbruksinstituten. Jag anser då för min del, att för en dylik skils-

*Angående
höjning af
anslaget till
Ultuna
landbruks-
institut m. m.
(Forts.)*

messa finnas de mest talande skäl. Detta framgår ock af ett yttrande, som herr statsrådet och chefen för civildepartementet fälde, ett yttrande hvori jag till fulla instämmer, att det vore svårt att rätt ordna den praktiska undervisningen vid instituten med det stora elevantal, som der finnes, ofta uppgående till 50, hvarför man ock nu föreslagit att göra den fakultativ, så att endast de, som hade tid och lust, finge sysselsätta sig dermed. Men då vidare, såsom herr statsrådet erinrade, med den nu ifrågasatta förändringen hufvudsakligen åsyftades att genom ett ökande af lärarnes antal öka och förbättra den teoretiska undervisningen, blifver det naturligtvis ännu svårare att sköta den praktiska undervisningen, som endast kan meddelas på de timmar, som den teoretiska undervisningen lennar öfriga. Eljest skulle den praktiska undervisningen göra intrång på den teoretiska, hvilket naturligen blifver följden, om man i någon afsevärd mån ökar den praktiska undervisningen. Mig förefaller det som om det på detta sätt blefve, för att begagna ett häfdvunnet uttryck, hvarken hackadt eller malet. Vid instituten kunna elever intagas vid 18 års ålder, om de derförut sysselsatt sig med landtbruk. Men med den praktiska undervisning, som en yngling kunnat inhemta vid 18 års ålder, kan det icke vara mycket bevändt. Skall han vid institutet inhemta den teoretiska undervisning, som af en landtbrukare nu för tiden kräfvos, behöfver han nog dertill använda begge åren derstädes. Men, heter det nu, vid institutet lemnas undervisning i praktiskt jordbruk, och deltagar eleven något deri, så inbillar han kanske sig sjelf, och inbillas allmänheten, att han vid utträdet från institutet är en duglig, praktisk jordbrukare, hvilket är till skada ej blott för honom sjelf utan ock för den, som kan komma i behof af biträde af honom. Mig synes det bästa vara, att en sådan yngling, sedan han genomgått den teoretiska undervisningen vid institutet, derefter åter eignar sig åt praktisk öfning under kanske lika lång tid, som den teoretiska undervisningen pågått.

Frågan om skiljande vid institutet af föreståndarebefattningen för skolan från förvaltareplatsen kan bedömas från olika synpunkter och kan derom mycket sägas både för och emot. Men det synes mig alldeles gifvet, att när man särskildt beviljar medel till undervisningen vid institutet, hade man bort skilja föreståndare- och förvaltareplatserna från hvarandra. Men skola de förenas i en hand, så bör åtminstone egendomens afkastning ingå till institutet. Ty har han icke det direkta intresse att lemna hvad han kan till institutet, utan skall lemna redovisning till staten, blir resultatet nog mindre godt. Och dertill må man erinra sig, att bokföringen kan ställas så, att den icke utvisar mycken afkastning, hvarför staten ej torde hafva mycken sådan att vänta. Jag beklagar förhållandena vid Ultuna och tror att Riksdagen ej är ovillig att hjälpa upp desamma. Men jag tror icke att det sker på det sätt, som nu är föreslaget, och jag tror ej heller, att det är skäl att fastläsa de nuvarande förhållandena vid institutet och röstar jag därför afslag å den kongl. propositionen.

Chefen för kongl. civildepartementet, herr statsrådet von Krukenstjerna: Med anledning af den siste talarens yttrande, att det

sätt, hvarpå man ville anordna den praktiska undervisningen vid Ultuna, skulle blifva, såsom han sade, hvarken hackadt eller malet, så vill jag fästa uppmärksamheten vid, att det icke kan komma i fråga att meddela praktisk undervisning åt alla eleverna, utan endast åt dem, som hafva särskild tid och lust därför. Sådant inträffar emellertid alltid med några elever i hvarje kurs. En del elever blifva nemligen på grund af förut inhemtade insigter befriade från vissa obligatoriska läroämnen. Så är förhållandet med studenter, som kunna förete intyg om tillräckliga kunskaper i fysik och kemi, eller med landtmätare i fråga om undervisning i planmätning. Nu ansåg herr Boström, att, om några elever skulle åtnjuta undervisning i landtmannasysslor, sådant skulle inverka störande på undervisningen för de andra, som endast begagnade den teoretiska undervisningen. Ingalunda, ty ihågkommas bör, att rätten att deltaga i de praktiska landtmannasysslorna icke skulle vara ovilkorlig, utan beroende på lärarerådets pröfning. Jag föreställer mig att saken skulle ordnas mycket lätt på följande sätt. Vid läsårets början uppgör lärarérådet schema för den teoretiska undervisningen utan hänsyn dertill, att sedermera möjligen några anmäla sig att erhålla undervisning äfven i landtmannapraktik. Komma sedermera några sådana anmälningar, så har lärarérådet att pröfva, dels huruvida rubbning i läsordningen kommer att följa af tillåtelse dertill, och dels huruvida den sökande har tid att deltaga i dessa sysslor utan att hans studier i öfrigt deraf lida. Finnes något af dessa skäl emot bifall till ansökningen, afslås densamma. Under sådana förhållanden kan icke den öfriga undervisningen lida genom några elevers deltagande i de praktiska landtmannasysslorna.

*Angående
höjning af
anslaget till
Ultuna
landtbruks-
institut m. m.
(Forts.)*

Herr Danielson: Jag har icke heller för min del inom utskottet kunnat biträda det föreliggande förslaget. För mig har skälet dertill varit, att det är en ny metod, som här skulle tillämpas, nemligen att staten sjelf skulle omedelbart blifva jordbrukare. Så länge institutets styrelse kunnat hafva något intresse af jordbrukets afkastning och deraf följande skötsel, har man kunnat hafva någon grund att hoppas, att det skulle gå i hop. Men att, såsom här är föreslaget, sköta jordbruket för statsverkets räkning och anslå till institutet allt som kan erfordras, anser jag icke vara rätt. Vi kunna då vara öfvertygade att vi icke i så fall skola slippa ifrån med dessa 1,300 kronor, som utgjorde bristen för året 1887, ty då är troligen allt intresse borta att hålla jordbruket derstädes uppe, så att det kan bära sig. Det heter, att öfverskottet skall redovisas till statsverket, men allt blefve säkerligen skött så dyrt och kostsamt som möjligt, och man skulle antagligen då få kanske mera att fylla än dessa här ifrågavarande 27,000 kronor. Den principen, att statsverket skall blifva jordegare, kan jag således icke vara med om. Om åtminstone en sådan fördelning komme till stånd, att en särskild föreståndare funnes för jordbruket, så hade man åtminstone någon garanti därför, att jordbruket skulle skötas så godt som möjligt, men denna garanti bortfaller genom föreskriften att samma person skall vara chef för skolan och förval-

Angående höjning af anslaget till Ultuna landtbruksinstitut m. m. (Forts.)

tare af egendomen. Man skulle med införande af denna princip komma att inslä en väg, som man ej vet, hvarthän den leder. Äfven egendomens bortarrendering hade ju kunnat vara en utväg att lösa frågan. Dessa mina betänkligheter hafva, förutom det att jag i hufvudsak instämmer i de anmärkningar, som här förut framställts emot förslaget, föranlett mig att yrka afslag å detsamma.

Med herr Danielson instämde herrar *Anderson* i Tenhult, *Larsson* i Mörtlösa, *Pettersson* i Eksebo, *Andersson* i Hasselbol och *Jönsson* i Gammalstorp.

Herr *Johansson* i Noraskog: Till belysande af den föreliggande frågan, torde jag få meddela några sifferuppgifter, som kanske kunna vara af något intresse för kammaren. Med anledning deraf, att en talare på skånebanken anförde en del siffror i fråga om statsverkets extra utgifter för *Ultuna*, ber jag att få fullständiga hans uppgifter med några siffror rörande *Alnarps*, särskildt beträffande kostnaderna för detta landtbruksinstitut under de första tio åren af dess tillvaro. En tillfällighet blott har gjort att dessa sifferuppgifter, som jag åsyftar, icke redan i dag funnits utdelade i kammaren. De förekomma nemligen i ett proftryck af det under arbete varande sakregistret öfver ständsriksdagarne, hvilket proftryck om några dagar kommer att utdelas i kamrarne, så att hvem som helst utan synnerlig möda skall finna den korta redogörelse öfver Alnarpsinstitutets första skede, som jag nu tager mig friheten att framställa.

Vid 1856—58 årens riksdag beslöts inrättande af Alnarps landtbruksinstitut, för hvilket ändamål anvisades ett extra anslag af 175,000 rdr rmt, hvarjemte på ordinarie stat uppfördes ett årsanslag af 18,000 rdr. Vid 1862—63 årens riksdag beviljades till grundförbättringar vid egendomen ett räntefritt lån å 30,000 rdr; för gäldande af institutets bidrag till Lomma församlings kyrkobyggnad 7,500 rdr och för andra ändamål ett extra anslag af 18,000 rdr. Vid 1865—66 årens riksdag beviljades till betäckande af institutets skuld till enskilda personer 50,000 rdr och till nya ekonomibygnader 100,000 rdr som extra anslag, hvarjemte årsanslaget ökades från 18,000 till 26,600 rdr rmt. Under dessa 10 år hade Alnarps institut sålunda erhållit i extra anslag 350,500 rdr, utom ett räntefritt lån å 30,000 rdr, så att de extra utgifterna för detta institut uppgå till nära nog samma belopp, som det för *Ultuna* först under diskussionen uppgifna. Jag har velat anföra detta för att visa, att det ena institutet icke varit stort billigare än det andra.

Men jag ber också att såsom en illustration till dessa ganska dryga kostnader få återkalla ett minne, som icke helt och hållet bör glömmas, och tala några ord om vårt äldsta och första landtbruksinstitut, nemligen det vid *Degeberg*. Ty ingen, som känner förhållandena dermed, kan jäfva, att icke detta institut var banbrytande och grundläggande för hvad som sedermera kommit. Vet kammaren då, hvad detta institut kostade statsverket? Jag har tillfälle att härutinnan, från manuskriptet till det förut nämnda sakregistret, meddela

några högst intressanta siffror. Anslag till detta institut beviljades första gången vid 1834—35 årens riksdag med 5,000 rdr banko om året. Detta anslag höjdes vid 1840—41 årens riksdag till 10,000 rdr banko eller 15,000 kronor årligen, hvilket belopp sedermera utgick oförändradt ända till 1852, då Degebergs landbruksinstitut upphörde med sin verksamhet, hvarefter Ultuna landbruksinstitut bildades. Således utgick till ifrågavarande Degebergs institut allenast nyssnämnda jämförelsevis obetydliga årliga anslagsbelopp, hvaremot i öfrigt inga extra anslag eller tillskott af statsmedel lemnades. Detta institut var också anordnad på helt andra grunder än de nuvarande landbruksinstituten. Och det förefaller mig som att, innan frågan om de nuvarande institutens ordnande för framtiden definitivt afgöres, man borde öfverväga, om icke en tillbakagång till det äldre eller hvad jag skulle vilja kalla ackordsystemet kunde vara lämplig. Jag har emellertid ansett mig böra upplysa just om dessa äldre instituts förhållanden. Reflektionerna må herrarne göra sjelfva.

*Angående
höjning af
anslaget till
Ultuna
landbruks-
institut m. m.
(Forts.)*

Herr Lyttkens: Jag kan icke förstå hvad den siste talaren hade för anledning att inblanda förhållandena vid Alnarp i denna diskussion om Ultuna. Hans omdöme synes kunna innefattas deri, att båda instituten vore lika klena och lika dyra. Dock är förhållandet, att Alnarp numera gått framåt, så att det i proportion till arealen har kanske det mest gifvande jordbruk i hela landet, hvaremot Ultuna i fråga om afkastning gått tillbaka. Men båda instituten hafva väl dryga administrationskostnader, och skall det nu blifva så, att jordbruket skall drivas för statsverkets räkning, och institutet vid Ultuna icke hafva något intresse deraf, så torde kauske ett ännu sämre resultat komma att visa sig.

Hvad sjelfva undervisningen beträffar, tror jag ett stort fel ligga uti att bedriva den på sätt som sker, och att föreskriften om endast ett års praktisk undervisning före inträdet vid institutet är alldeles otillfredsställande. Ty skall en yngling hafva nytta af den teoretiska undervisningen, så måste han ovilkorligen hafva en längre tids praktisk underbyggnad, så vida åtminstone han icke kommer från ett hem, der jordbruk bedrivs. För min del skulle jag därför vilja, att, innan han inträder vid institutet, han under minst 2 år skulle varit anställd vid ett jordbruk, som vore känt för att vara tidsenligt. Men då så många olika yrkanden redan förut äro gjorda, så vill jag icke nu framställa något yrkande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen, i enlighet med de gjorda yrkandena, propositioner på *dels* bifall till utskottets hemställan oförändrad, *dels* bifall till densamma med den af herr Wittrock under öfverläggningen föreslagna förändring, och *dels* slutligen afslag å samma hemställan och bifall i stället till det yrkande, som innefattades i den af herrar Sven Nilsson och N. Petersson afgifna, vid punkten fogade reservation. Herr talmannen förklarade sig anse röstöfvervigt förefinnas för den förstnämnda propositionen, men som votering begärdes, blef nu, sedan till kontraposition

antagits bifall till förenämnda reservation, uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i 8:de punkten af utlåtandet n:o 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren, med afslag å nämnda hemställan, bifallit det yrkande, som innefattas i den af herrar S. Nilsson och N. Petersson vid denna punkt afgifna reservationen.

Efter röstsedlarnes uppräknande befans, att 49 ledamöter röstat ja men 147 nej; och hade kammaren alltså, med afslag å utskottets hemställan, bifallit det förslag till beslut i ännu, som innefattades uti den af herrar S. Nilsson och N. Petersson vid punkten fogade reservationen, enligt hvilken det under anslagstiteln "undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanärningar" uppförda anslaget till Ultuna landbruksinstitut skulle fortfarande utgå med oförändradt belopp, 20,000 kronor.

Punkten 9.

Bifölles.

Punkten 10.

*Angående
höjning af
anslaget till
fiskerinäringens
under-
stöd.*

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att Riksdagen måtte, med godkännande af vissa enligt statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 12 januari 1889 föreslagna förändringar i dispositionen af anslaget till "fiskerinäringens understöd", höja nämnda anslag från dess nuvarande belopp, 17,600 kronor, till 42,000 kronor, eller med 24,400 kronor.

I en inom Första Kammaren väckt motion (n:o 40) hade herr *I. Kerfstedt* dessutom hemställt, att Riksdagen måtte till Kongl. Maj:ts förfogande för år 1889 ställa ett belopp af 20,000 kronor i ändamål att på billigast möjliga vilkor deraf lemna lån åt behöfvande fiskare för inköp af tidsenliga fiskebåtar eller redskap och anläggande af salterier eller andra dermed jemförliga inrättningar, äfvensom bestämma, att ansökningar om undfående af sådana lån skulle prövas så väl af lokalkomitéer, som Kongl. Maj:ts befallningshafvande inom de respektive länen utsett, som ock af bemälda befallningshafvande, hvarefter fördelningen skulle af Kongl. Maj:t verkställas.

Under *mom. a* af förenämnda punkt hade utskottet tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

Efter föredragning af detta moment yttrade:

Herr Lyttkens: Jag anhåller, herr talman, att punkten b) må få föredragas i sammanhang med punkten a), men att proposition må framställas på hvardera punkten särskildt.

*Angående
höjning af an-
slaget till
fiskerinäringens under-
stöd.*
(Forts.)

I mom. b), som härefter föredrogs, hemställde utskottet, att herr Kerfstedts förevarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Ordet lemnades nu å nyo till

Herr Lyttkens, som anförde: För vår fiskerinäring är det af ofantligt stor vigt, dels att det finnes tillräckligt med smärre hamnar, der fiskarbåtarna kunna söka land på sådana punkter af kusten, der det icke finnes naturliga hamnar att tillgå, dels att fiskarbefolkningen har tillräckligt med båtar och öfrig materiel för att sköta sin näring, dels slutligen att denna befolkning genom utvidgad kunskap sättes i tillfälle att tillgodogöra sig de rikedomar, som hafvet erbjuder till människans uppehälle. När man nu läser den hemställen från utskottet, som här föreligger, finner man, att utskottet tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts proposition, deri bland annat begäres understöd för ytterligare tre år för anställande af undersökningar rörande bohuslänska hafs fisket samt för utgifvande af en skrift, som skulle vara att förvänta, men att utskottet deremot afstyrkt motionärens förslag att gifva ett verkliga praktiskt understöd åt fiskerinäringen, som den skulle kunna behöfva. Jag tror att statsutskottet mycket hellre hade bort tillstyrka att gifva anslag för anskaffande af materiel och för att hjälpa de hushållningssällskap, som genom rikliga anslag åstadkommit att fiskerinäringen inom deras områden gått betydligt framåt. Jag anser detta vara mycket mera nyttigt än att anslå medel till författande af böcker, beträffande hvilka man icke vet hvad de komma att innehålla eller om de komma ut. Det är icke tänkbart att för närvarande söka åstadkomma någon ändring i utskottets förslag eller att få herr Kerfstedts motion igenom, eftersom Första Kammaren bifallit utskottets hemställen. Men i det län jag tillhör har man framgått på den väg, herr Kerfstedt föreslagit, och det har visat sig, att detta ledt till ett godt resultat och till en sådan förkofran af fiskerinäringen, att det i detta afseende ej är någon jemförelse nu med hvad det varit förut. Det är till en stor del den fiskeritillsyningsman, som der är tillsatt, herr Trybom, hvilken genom sina underrättelser till hushållningssällskapet visat, att det på detta område vare något att göra, och genom sin energi bragt till stånd det resultat jag yss omnämnt.

Jag vill icke göra något yrkande på bifall till herr Kerfstedts motion, men jag tror att hans förslag varit bättre än det af utskottet framlagda.

Herr Sven Nilsson: Då den siste talaren icke gjorde något yrkande, kunde det kanske vara öfverflödigt att yttra sig i denna fråga. Men jag vill dock fästa uppmärksamheten på en punkt af utskottets motivering, som förekommer på sid. 38 i betänkandet. Der har verkliga utskottet stält sig på samma ståndpunkt, som talaren

Angående
höjning af
anslaget till
fiskerinärin-
gens under-
stöd.
(Forts.)

åsyftade, då det säger att de anslag, som beviljas, skola i första hand användas till de praktiska behofvens tillgodoseende. Detta är ju det samma som herr Kerfstedt föreslagit. Men att man icke kunde gå in på motionärens förslag i öfrigt, berodde derpå, att, om man skulle slagit in på den vägen, i den utsträckning motionären åsyftar, det af honom begärda anslaget skulle hafva blifvit alldeles för litet. Äfven jag har den erfarenheten från min hemort, att fiskarena någon gång förlora större delen och ofta hela sin egendom, derigenom att de förlora sina redskap genom stormen på hafvet. De behöfva vid sådana tillfällen hjälp, ty de hafva icke kunnat få försäkra denna sin egendom, då inga försäkringsbolag kunnat komma till stånd, som ersätta förlust som förorsakats på sådant sätt, ty det blefve för dyrt för dem att vara delegare i ett sådant försäkringsbolag för sina redskap. Derför, då de förlora denna, som vanligen utgör deras hela egendom, som vanligen under en följd af år ej kan anskaffas tillräcklig för behofvet, få de ingen ersättning, och tror jag, om staten lemnade något understöd åt en försäkringsanstalt, som för sådana skador genom statens bemedling kunde lemna billiga premier för försäkrad redskap, vore synnerligen mycket vunnet för fiskets upphjelpande. Det var för icke så många år sedan, då vi i Kristianstads län fingo bevittna en sådan händelse, då en stor del af fiskarena på förenämnda sätt förlorade hela sin egendom, och många blefvo alldeles utfattiga, och ännu i närvarande stund finnas åtskilliga bland dem, som i brist på medel icke kunna förvärfva så mycken redskap, att de kunna bedriva sin näring som de borde. Det är för att fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på sådana förhållanden som den åberopade lilla klausulen kommit in i motiveringen.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Båda momenten biföllos.

Punkten 11.

Biföllos.

Punkten 12.

Angående
höjning af
anslaget till
prisbelöning-
gar för hä-
star.

Med tillstyrkande af hvad Kongl. Maj:t i sådant afseende föreslagit, hemställde utskottet under denna punkt, att det under reservationsanslaget till "hästafvelns förbättrande" uppförda särskilda anslag till prisbelöningar för hästar måtte höjas från 35,000 kronor till 50,000 kronor, eller med 15,000 kronor.

Reservation mot denna utskottets hemställan hade anmälts af herrar H. P. P. Tamm, C. Ivarsson, A. P. Danielson, S. Nilsson och N. Petersson.

I fråga härom anförde:

Herr Sven Nilsson: Äfven i denna punkt har jag icke kunnat dela samma uppfattning som Kongl. Maj:t. Jag vill väl medgifva, att Kongl. Maj:t kan hafva haft någon anledning att fram-

lägga detta förslag, emedan en komité i sitt betänkande uttalat sig fördelaktigt om hästpremieringen. Men detta var under den förut-sättning, att stuterierna på samma gång skulle reformeras. Men då så icke i allo skett, hade man kunnat vänta med det föreliggande förslaget, åtminstone tills sådant egt rum. För min del kan jag icke gilla att på det sätt, som här är föreslaget, uppmuntra till hästafvelns förbättrande. Hvad förslår i sådant afseende att lägga en summa af 15,000 kronor till de 35,000 kronor, som redan finnas, om man i den vägen skall kunna göra något verksamt för hästafvelns befrämjande? Det upplystes inom statsutskottet af en person, som har mycken reda på saken, att det finnes omkring 125 stycken ston inom hvarje län i riket, som ännu icke i brist af medel kunnat premieras, oaktadt alla dessa varit värda pris. Det är uppenbart, att, om premieringen skall verka till hästafvelns förbättrande, man då bör göra det så, att alla som förtjena pris måtte erhålla sådana, och så stora pris som möjligt kunna utdelas. Men huru många skulle få sådana pris af ett anslag på 15,000 kronor? Det är en sådan obetydlighet, att det är nästan ingenting. Om man skulle premiera alla de ston, som man uppgifver vara förtjenta af pris, och för hvarje sto gifva ett pris af allenast 50 kronor, så skulle summan dertför uppgå till icke mindre än 150,000 kronor och, om man gifve 100 kronor för hvarje sto, således till 300,000 kronor. Man måste således finna, att det anslag, hvarom här är fråga, är så obetydligt, att något icke skall kunna uträttas dermed. För öfrigt står hästafveln åtminstone i en del af landet, särskildt de sydliga provinserna, på den punkt, att jag anser en uppmuntran af här ifrågavarande beskaffenhet vara onödig. Der finnes sålunda en del bolag, som utan något statsunderstöd inköpa racehästar, hvarigenom hästafveln befrämjas, och äfven de stora jordbrukarne hafva föregått med exempel för hästafvelns befrämjande på ett synnerligen förtjenstfullt sätt, så att, om förhållandena äfven i andra landsändar äro liknande, jag tror att äfven ur denna synpunkt anslaget höjande är obehöfligt. Jag anhåller på dessa skäl om afslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen, hvilken går ut på att anslaget skall bibehållas vid oförändradt belopp.

Chefen för kongl. finansdepartementet, herr statsrådet friherre von Essen: Jag kan icke neka till, att det förvånat mig något, att den siste talaren ansett den föreslagna förhöjningen af ifrågavarande anslag vara onödig och i öfrigt så obetydlig, att den icke kan medföra någon effekt. Jag trodde annars, att hvar och en, som tagit kännedom om de fördelaktiga verkningarne för hästafveln af premieringssystemet allt sedan dess tillkomst år 1874, måste medgifva, att detta system har haft med sig ett rent storartadt gagn. Och jag tror att detta förhållande är för flertalet af dem, som sysselsatt sig med uppfödande af hästar, så känt, att det icke behöfver med några siffror ådagaläggas. Det är väl sant, att anslaget är ganska litet i förhållande till det stora antal djur, som behöfva premieras. Men derjemte ber jag att få nämna, att, ehuru ej alla de djur, som må hafva förtjent pris, kunnat erhålla sådant, likväl åstadkommit en

*Angående
höjning af
anslaget till
prisbelöning-
gar för hä-
star.
(Forts.)*

*Angående
höjning af
anslaget till
prisbelöning-
ar för hä-
star.
(Forts.)*

täflan mellan here och ett bemödande från de täflandes sida att kunna prestera sådana djur, som äro värda att få pris. Till en pristäflan, der kanske ett djur får pris, presteras må hända 10 djur till täflan om priset, hvarigenom uppstår ett allt mera ökad intresse för att söka framvisa goda djur. Och särskildt med afseende å hingstpremieringen ber jag att få påpeka, att den komité, som 1869 var tillsatt för bedömning af frågan om hästafvelns förbättring, beräknade, att behofvet af hingstar för häststockens uppehållande inom landet uppginge till minst 1,500 stycken. Sedan dess har antalet hästar naturligtvis ökats, och behofvet af hingstar är naturligtvis också nu större än då. Det är uppenbarligen blott ett ringa antal af dessa hingstar, som kunna erhålla pris. Men det är af största vikt att med pris kunna utmärka några såsom företrädesvis användbara och dugliga såsom afvelsdjur. Ty jag tror icke, att gagnet af prisutdelningen inskränker sig dertill, att vissa djur belönas med pris, utan det ligger också deri, att allmänheten får se, hvilka djur som hafva värde såsom afvelsdjur och sålunda äro bäst egnade att upprätthålla häststammen, och att man dermed kan motverka användningen af dåliga afvelsdjur, hvilka äro af stor skada för hästafveln.

Nu är förhållandet det, att, huru obetydlig denna förhöjning kan synas vara, den dock verkar med sitt dubbla belopp. Ty det torde icke vara för kammaren obekant, att hushållningssällskapen och landstingen anslå rätt betydliga belopp för detta ändamål för att möta staten, och har summan af dessa korporationers anslag år 1888 uppgått ända till 48,200 kronor, hvaremot statens anslag hittills endast utgjort 34,650 kronor.

Härvid är emellertid att märka, att en del af dessa medel användes till rese- och traktamentsersättningar åt premieringskommissionerna samt till medaljer och särskilda pris åt fullblodshingstar. I fråga om premiering af andra djur åter är det bestämdt, att premierna skola utgå till hälften af statsmedel och till hälften af de medel, jag här ofvan omnämmt. Af de omnämnda 48,200 kronorna kan alltså icke utgå mer än en del, emedan staten icke lemnar bidrag till motsvarande belopp. Men om staten, såsom här är föreslaget, lemnar ytterligare 15,000 kronor, komma också ytterligare 15,000 kronor af de nyssnämnda medlen hästafveln till godo. Detta synes mig vara ganska mycket att beakta vid frågan om beviljande af det förevarande anslaget. Ytterligare tillkommer såsom skäl för den föreslagna förhöjningen, att de s. k. squadroushingstarne, 68 till antalet, blifvit indragna med undantag af två vid Östgöta grenadierregimenten, så att 66 squadronshingstar faktiskt blifvit indragna och skola ersättas. Slutligen är att anmärka ett uttalande af kavalleriinspektören, att det vore en fördel för hästafveln, om staten öfvertoge hela hingsthållningen och öfverlemnade åt enskilde att endast hålla moderston, som skulle kunna premieras. En sådan anordning skulle dock blifva mångdubbelt dyrare än premierande af enskildes hingstar.

Det är dessutom en annan omständighet, som särskildt talar för att de enskilde framför staten böra sysselsätta sig med underhåll af afvelsdjur, och det är det stora intresse, som dervid väckes inom

orten, och derigenom möjligheten att lättare få tillfredsstäldt behovet af sådana hästar, som just den orten önskar. Det är ju nemligen alldeles klart, att ingen hästuppfödare kan finna med sin fördel förenligt att anskaffa andra slags hästar än dem han kan få användning för i orten. Premieringen har också som bekant föranlett, att en mängd privatpersoner importera ytterst dyrbara djur, som de sedan kunna hålla allmänheten till handa till största gagn för hästafveln.

Jag tror mig genom de få ord jag uttalat hafva ådagalagt, att premieringssystemet bereder stor nytta för en så vigtig gren af vår hushållning som hästafveln, och ber därför att få förorda bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Friherre Bonde: Sedan statsrådet och chefen för finansdepartementet framhållit de talande skäl, som förefinnas för Kongl. Maj:ts proposition i denna del, är det icke mycket att tillägga, men sakens vigt och betydelse är verkligen så stor, att, då flere reservanter från denna kammare afstyrkt densamma, och äfven nu afslag här blifvit yrkad, jag ej anser mig kunna stillatigande afvakta utgången, hvilken jag dock hoppas ej skall vara oviss.

I denna kammare, som till så stor del består af jordbrukare, behöfver väl icke framhållas betydelsen af en god hästafvel. Den är ej endast att anse såsom en jordbrukets binäring, utan den är ett hufvudvilkor för jordbrukets framsteg. Allt mer och mer har man kommit till insigt om den arbetsbesparing, som uppstår genom ökad användning af hästar i åkerbruket, och det är just förbättrandet af vår landtras som premieringssystemet afser och har redan medfört ganska beaktansvärda framsteg härutinnan och omfattas därför nu af hela landet med växande intresse.

Det finnes kanske någon, som ej i allmänhet godkänner premieringssystem, utan anser, att man derigenom förrycker en sund och naturlig utveckling och leder in på konstlade vägar. Jag tror tvärt om att, då det för de enskilde är svårt eller omöjligt att till följd af de dyra kostnaderna ensamme arbeta till vinnande af ett godt mål, det är statens skyldighet att underhjelpa och understödja desamma. Nu har det visserligen blifvit framhållet, att med en så obetydlig summa som det äskade anslaget, eller 15,000 kronor, intet kunde vinnas. Men, såsom redan af herr statsrådet och chefen för finansdepartementet blifvit framhållet, verkar denna summa dubbelt. Landsting och hushållningssällskap hafva nemligen för ifrågavarande ändamål beviljat anslag, att utgå med samma belopp som det anslag man erhåller från staten. Ja, de hafva till och med på sina håll anslagit belopp, som öfverstiga de andelar, som för närvarande kunna erhållas af staten.

Man har anmärkt, att våra stuterier slukat oerhörda summor, utan att de medfört det gagn, som man af dem kunnat vänta. Det är visserligen sant, att till upprätthållandet af våra stuterier åtgått stora belopp. Men skillnaden emellan stuterisystemet och premieringssystemet är väsentlig. Anledningen till stuteriernas upprättande var den, att man ville tillgodose arméns behof af hästar. Men man har vidtagit premieringen för att uppmuntra den enskilde till uppfödandet

*Angående
höjning af
anslaget till
prisbelöning-
gar för hä-
star.
(Forts.)*

*Angående
höjning af
anslaget till
prisbelöning-
gar för hä-
star.
(Forts.)*

af en förbättrad landtras, och det är högst önskvärdt att detta sträf-
vande måtte gå framåt till vinnande af det afsedda syftet. Af våra
stuterier äro ju redan två indragna, och det är endast en tidsfråga,
när det, som ännu kvarstår, skall upphöra. I deras ställe har nu
staten endast hingstdepoter, hvarifrån hingstar skola fördelas till olika
delar af landet. Men för att denna anordning skall göra riktigt gagn,
är det af vigt att tillgång till goda moderston måtte finnas, och det
är för att underhjelpa vid anskaffandet af underhållet af sådana, som
premieringen har sin största betydelse, och det är därför af vigt, att
medel finnas tillräckligt att kunna premiera dessa.

Ja! Herr chefen för finansdepartementet framhöll nu äfven att
den rätta fördelningen vore den, att staten hölle hingstarne och att
dessa bekostades af det allmänna, under det att de enskilde hölle
stona. Till en viss del instämmer jag häri, och jag tror att detta för
närvarande är det lämpligaste, enär hingsthållningen medför så stora
kostnader, att den synes vara väl betungande för den enskilde ännu
så länge. För närvarande kan jag således icke finna annat, än att
staten måste tillgodose behofvet af hingstar. Men det skulle vara
högst önskvärdt, att premieringssystemet skulle kunna så utvecklas,
att äfven hingstdepoterna blefve öfverflödiga. Herr statsrådet och
chefen för finansdepartementet omnämner, att kostnaden för det
ärliga underhållet af en hingst skulle för staten uppgå till bortåt
tusen kronor. Det är stora summor, som på det sättet åtgå. Om
nu dessa summor blefve använda till premiering, så vore det ett be-
tydligt steg framåt. Men jag håller före att det är bäst, att vi endast
gå steg för steg framåt, på sätt här är föreslaget. Och ett sådant
steg som detta tror jag att ingen af herrarne skall tveka att taga.

Ty då man tager i betraktande sakens stora vigt och betydelse
för sjelfva jordbrukets utveckling, en sak som äfven blef af herr stats-
rådet och chefen för finansdepartementet framhållen, synas olägen-
heterna af en anslagsvägran i denna punkt så tydligt framträda, att
jag åtminstone icke tvekar anhålla det herrarna måtte gifva sitt bifall
till utskottets förslag.

Herr Petersson i Runtorp: Herr talman, mine herrar! Ja, att
hästafveln i vårt land icke är en obetydlig affär, det är både känt
och erkänt. Men huruvida en sådan uppmuntran, som här är före-
slagen, nemligen att öka anslaget med 15,000 kronor, skall kunna en
så kraftig verkan åstadkomma, det kan vara tvifvel underkastadt. För
min del tror jag att den bästa uppmuntran, en hästuppfödare kan er-
hålla, är den, att han erhåller en god afsättning af sina hästar. Det
är just en god afsättning af varan, som uppmuntrar folk att lägga sig
vinn om dess beskaffenhet. Ty det ligger i sakens natur, att för de
djur, som äro bäst, får man också bäst betaldt.

Hvad beträffar de premieringar som försiggå, så har man om
dessa hört många historier, och det kan vara tvifvelaktigt, huruvida
de verkligen gjort någon nytta. För att något verkligt gagn skulle
kunna åstadkommas, erfordrades ett mycket större belopp än hvad
man hittills haft att röra sig med, och det lär väl icke Riksdagen

vara sinnad att inlåta sig på att lemna. Jag tror därför att man mycket väl kan afslå det nu begärda anslaget. Jag vill likväl icke neka, att något skulle kunna göras af staten för förbättrandet af hästafveln. Men då skulle man också ställa det på ett helt annat sätt än hvad nu eger rum vid premieringarne. De tel, som vidlåda de nuvarande premieringarne, äro helt visst mångahanda. Men jag har tänkt som en utväg för förbättrandet af hästafveln, att man kunde utlemna sprängsedlar. Det vore en åtgärd, som man kunde kontrollera och som medförde ett verkligt, direkt gagn. Under nuvarande förhållanden vill jag deremot motsätta mig hvarje ökning af detta anslag och anhåller för den skull hos herr talmannen om proposition derå, att statsutskottets hemställan i denna punkt måtte af kammaren afslås.

*Angående
höjning af
anslaget till
prisbelöning-
gar för hä-
star.
(Forts.)*

Herr vice talmannen L. O. Larsson: Inom utskottet biträdde jag Kongl. Maj:ts förslag. Jag gjorde det därför, att inom den ort, jag tillhör, det visat sig att premieringssystemet haft mycket goda verkningar. Detta system har der varit omfattadt af så stor välvilja, att landstinget till premiering af hästar år efter år lemnat betydligt bidrag, utan att någon röst höjt sig deremot, och ju mera erfarenhet man haft af premieringens verkningar, ju villigare har man också varit att lemna anslag. Det förhåller sig också i sjelfva verket så, som vi redan hört från statsrådsbanken, att de belopp, som lemnas af landsting och hushållningssällskap till premiering af hästar, äro vida större än de anslag för detta ändamål, som utgå från statsverket. Men då har man väl deri också det bästa beviset för att befolkningen är gynnsamt stämd mot premieringssystemet. Som exempel på huru frågan ställer sig i praktiken kan jag anföra att, då man i vårt landsting för något år sedan gaf ett anslag för ifrågavarande ändamål, så kunde icke hela beloppet utgå, eftersom man icke kunde få ut motsvarande belopp utaf statsmedel. Men då framställdes det förslaget, att hela landstingets anslag skulle utgå, äfven om man icke finge den motsvarande summan af staten, och detta förslag bifölls utan någon meningsskiljaktighet. Jag vet icke om det har förhållit sig på samma sätt i andra län. Men i mitt län har man med allmän välvilja omfattat premieringssystemet, och der har också systemet visat mycket goda verkningar, så att hästafveln betydligt höjt sig öfver den ståndpunkt den förut innehade. Derfor tror jag också att de penningar man använder till hästpremiering äro mycket väl använda. Nu är det visserligen sant, att det här endast är fråga om en mindre summa, så att den frågan också har framkastats: "kunna dessa 15,000 kronorna en så kraftig verkan åstadkomma?" Men man må besinna, att det icke är endast 15,000 kronor, som frågan gäller, utan att det i sjelfva verket gäller 30,000 kronor. Ty det är först sedan staten beviljat dessa penningar, som de af landsting och hushållningssällskap redan beviljade belopp kunna utgå, och då blir det ju 30,000 kronor, som komma premieringssystemet till godo. Det är naturligtvis gifvet att, ju mera man ökar detta anslag, dess mera komma också penningarne sjelfva premieringen till godo. Ty till dessa resor, som premieringsnämnderna nöd-

*Angående
höjning af
anslaget till
prisbelöning
till hästar.*
(Forts.)

gas företaga, åtgår naturligtvis ganska mycket af penningar som annars kunnat utbetalas som premier. Men sedan premieringsnämnden kommit till ort och ställe, så lärer icke resekostnaden blifva större om nämnden blir i tillfälle att prisbelöna flera djur, utan då kunna de 15,000 kronorna oafkortadt användas till premier!

Då därför nu hela vårt land, åtminstone den allra största delen deraf, visat sig med välvilja omfatta denna fråga, så synes det mig också, som om Riksdagen genom höjning af anslaget borde tillmötesgå de önskingar som blifvit framställda, att större utdelningar från lands-ting och hushållningssällskap måtte kunna försiggå. Det är hufvudsakligen från denna synpunkt, som jag inom utskottet förordat Kongl. Maj:ts förslag, och det är af samma skäl, som jag nu här anhåller om bifall till det kongl. förslaget.

Med herr vice talmannen instämde herrar *Anderson* i Tenhult, *Lund* och *Fredholm*.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen gifvit propositioner enligt de gjorda yrkandena, biföll kam-maren utskottets hemställan.

Punkterna 13—24.

Biföllos.

Punkten 25 mom. a).

Bifölles.

Efter föredragning af *mom. b)*, deri utskottet hemställt, att en af herr *A. V. Ljungman* inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 116), att Riksdagen vid beviljandet af det utaf Kongl. Maj:t äskade anslaget för fortsättande under år 1890 af de geologiska undersökningarna måtte foga en framställning derom, att dessa undersökningar i likhet med meteorologiska centralanstalten och naturhistoriska riksmuseum ställes under kongl. vetenskapsakademiens inseende, icke måtte af Riksdagen bifallas, begärdes ordet af motionären,

Herr *Ljungman*, som yttrade: Jag har icke skäl att beklaga mig öfver det slut, hvartill statsutskottet här kommit. Min motion har nemligen ett väsentligt fel i sin kläm, hvilken är alldeles enahanda med den som förekommer uti den af friherre *Nordenskiöld* i samma sak vid 1871 års riksdag väckta motionen, enär jag förbisett, att friherre *Nordenskiöld* hade ett helt annat syfte med sin motion än jag med min. Han afsåg nemligen såsom hufvudsak att ändra sjelfva arten af de geologiska undersökningarna, så att de skulle mera få karakteren af vetenskapliga *undersökningar* än af ett blott *kartverk*. Min motion deremot afser i främsta rummet, att geologiska undersökningarna skulle flyttas öfver under åttonde hufvudtiteln. Då saken emeller-

tid förhåller sig så, att klämman ej är fullt passande med hänsyn till vinnandet af mitt syfte, får jag väl finna mig i att min motion nu blifver afslagen och att komma igen nästa riksdag med en i alla delar fullständigare utredd och ändamålet bättre motsvarande motion.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 26 och 27.

Biföllos.

Vid föredragning härnäst af *punkten 28*, innefattande utskottets hemställan i fråga om anslag till främjande af svenska alsters afsättning i utlandet m. m., erhöles ordet af

Herr Brodin, som anförde: Det framgår af betänkandet, attskälet, hvarför statsutskottet afstyrkt min motion, varit det, att styrelsen för Sveriges allmänna exportförening inkommit till Kongl. Maj:t med en framställning om vidtagande af vissa åtgärder i syfte att utbilda agenter för att befrämja vår export. Denna föreningens framställning är, såsom man också af betänkandet finner, för närvarande föremål för en utredning, och då jag är öfvertygad att på grund af denna utredning Kongl. Maj:t skall komma att till Riksdagen göra framställning om beviljande af medel i samma syfte, som min motion afser, så skall jag icke nu framställa något yrkande.

Vidare yttrades ej. *Punkten* bifölls.

Punkten 29.

Bifölls.

Punkten 30.

Lades till handlingarna.

Punkten 31.

I enlighet med af Kongl. Maj:t i ämnet gjord framställning hemstälde utskottet under denna punkt,

att Riksdagen måtte, för gäldande af vissa på *länsmansbostället Wähla n:o 3 i Askers härad af Örebro län belöpande kostnader för boställets deltagande i sjöarne Hjelmarens och Qvismarens sänkning*, på extra stat för år 1890 anvisa ett belopp af 5,128 kronor.

Angående anslag till gäldande af vissa kostnader för länsmansboställets Wähla n:o 3 deltagande i ett sjösänkingsföretag.

Herr N. Petersson i Runtorp, hvilken jemte herrar vice talmannen *L. O. Larsson* och *Anderson* i Tenhult inom utskottet varit af skiljaktig mening, erhöles efter föredragning af *punkten*, ordet och yttrade: Den ifrågakvarande summan af 5,128 kronor till *Wähla läns-*

*Angående
anslag till
gäldande af
vissu kostna-
der för läns-
mansboställets
Wähla n:o 3
deltagande i
ett sjösänk-
ningsföretag.
(Forts.)*

mansboställe i Askers härad af Örebro län är visserligen ganska obetydlig, och det kan icke vara mycket att säga derom. Men det synes mig, som om det skulle vara ett något vådligt prejudikat, om vi bifölle den ifrågavarande summan. Det kan sedermera åberopas och draga med sig mycket större summor. Det förhåller ju sig så, att den dåvarande innehafvaren af ifrågavarande boställe, Sahlin vill jag minnas han hette, fullt frivilligt deltog i kostnaden för sjösänkingsarbetet, och efterträdaren Flodqvist gick sedan och sökte en sådan plats, som han visste vara underkastad en sådan börda. Det synes mig då, som om de icke hade något att klaga deröfver, då de sjelfva gifvit sig in i en dylik affär. De voro alls icke tvungna att hafva boställe, utan hade kunnat säga ifrån sig det och låtit staten återtaga detsamma, och då blefve det dess sak att sköta det som den behagade. Då för öfrigt kostnaden är fördelad på tjugu år och då, i händelse han icke sitter kvar, efterträdaren, om han är lika förveten och vill taga mot bostället, äfven bör få betala, kan jag icke finna att några skäl äro framlagda, som göra att man bör bifalla förslaget. Och jag tror att man bör så mycket mindre göra det, som andra kunna komma och känna sig för, huruvida äfven de kunna få afskrifning, då de dervid hafva ett prejudikat att åberopa. Här gäller det visserligen, som sagdt, en obetydlig summa, men jag tror att det skall blifva svårare att sedan säga nej, om icke Riksdagen sett upp i rätt tid. Jag yrkar därför afslag på denna punkt.

Vidare anförde:

Herr Sven Nilsson: I denna punkt kan jag icke förena mig med herr Nils Petersson. Här föreligga allt andra skäl, än de som under öfverläggningen uppgifvits, som äro beaktansvärda. Han nämnde, att det skulle kunna blifva ett prejudikat för andra att i likartade fall, komma till Riksdagen med dylika begäranden. Det tror jag dock ej och för öfrigt tror jag i sådant fall, som han påpekade, att Riksdagen förut lemnat prejudikat i dylika frågor, så att icke är detta det första — om saken ej vore annorlunda än som han uppgifvit.

Den egentliga orsaken, hvarför jag för min del ansett mig böra biträda det kongl. förslaget, har emellertid varit den omständigheten, att vid den af- och tillträdessyn som förrättades, då den nuvarande länsmanen på bostället tillträdde detsamma, det visade sig att företrädaren för boställets deltagande i sjösänkningen till sjösänkingsbolaget inbetalt den allra största delen af det belopp, som här är i fråga, eller 4,402 kronor, och att tillträdaren, den nuvarande innehafvaren, på sterbhus delegarnes yrkande blef ålagd af synerätten att till sterbhuset gälda detta belopp, hvarjemte han af samma synerätt kändes skyldig att för bostället utgöra återstående beloppet, 726 kronor, som för företrädaren var förfallet till betalning i och för sjösänkningen.

Detta visste naturligtvis icke den nuvarande innehafvaren af bostället, då han sökte tjeusten, och det är särskildt af detta skäl som jag för min del anser, att det icke kan blifva något farligt prejudikat, om anslaget beviljas. Jag tror, att det är billighetsskäl som

tala för, att den, som sökt och erhållit tjensten under sådana förhållanden, får någon hjälp af staten, och då den begärda summan ej är större än den, som den nuvarande innehafvaren af bostället, utan att deraf hafva dragit någon nytta, fått utgifva, får jag yrka bifall till utskottets förslag.

Chefen för kongl. civildepartementet herr statsrådet von Krusenstjerna: Vill man ställa sig på den stränga rättens ståndpunkt, så har den förste talaren obestriddigen rätt. Länsmannen Flodqvist innehar ett boställe, hvilket är skyldigt att deltaga i ett sjösänkingsföretag. Han är genom synerätts laga kraftvunna utslag ålagd att till sin företrädare utgifva ersättning för de kostnader denne fått vidkännas för företaget. Han är vidare, så länge uttaxeringar till sjösänkingslånets återbetalande erfordras och så länge han innehar bostället, ovilkorligen pliktig att gälda dessa på bostället belöpaude uttaxeringar; så vidt jag kan se, är han, utan att kunna i ringaste mån klaga öfver att någon legal orätt honom vederfarits, hemfallen att bli ruinerad. Fiat justitia, pereat lænsmannen!

icke heller kan jag erkänna, att den omständigheten, att Riksdagen förut vid några tillfällen beviljat ersättning åt boställshafvare för deltagande i sjösänkingskostnader — så 1884 för Åkersberg och Wia, och 1887 för något annat boställe inom Nerike — icke heller denna omständighet, säger jag, utgör något bindande skäl för Riksdagen att bifalla Kongl. Maj:ts framställning. Ty i dessa frågor erkänner jag icke något prejudikat. Deraf att Riksdagen en gång varit barmhertig följer icke någon skyldighet för Riksdagen att vara det en annan gång.

Men — om Riksdagen vill vara barmhertig, då hemställer jag, om icke här, om någonsin bevekande skäl förefinnas. Den ifrågavarande tjenstemannen har en lön af 1,600 kronor, deraf han dock får vidkännas ett afdrag af 560 kronor för bostället. Och bostället är skyldigt att deltaga i ett sjösänkingsföretag, såsom förut erinrats, icke på grund af den nuvarande innehafvarens eget förklarande, utan därför att hans företrädare för många år sedan anmält sig till sådant deltagande. Han har blifvit ålagd att ersätta företrädarens sjösänkingskostnader med 4,402 kronor 2 öre eller, fördeladt på tjugu år, 202 kronor 10 öre om året. Han kommer vidare, förutsatt att han innehar bostället till år 1914, att erlägga den årliga uttaxeringen för sjösänkningen, hvilken uttaxering enligt embetsverkens beräkning utgör för hvarje af åren 1888—1895 726 kronor 25 öre och för den återstående tiden 712 kronor 55 öre årligen. Detta boställe skall således lemna en årlig afkastning, under åren 1888—1895 af 1,506 kronor 35 öre, sedermera eller under åren 1896—1907 af 1,492 kronor 65 öre och slutligen under åren 1908—1914 af 1,272 kronor 55 öre för att icke bostället rent af skall gå med förlust. Och då utgör boställets hela areal i åker och äng ej mera än 83 tunnland, hvaraf, när Flodqvist tillträdde bostället, 1887, icke mera än 51 voro uppodlade. Häraf är det ju alldeles uppenbart, att bostället icke kan afkasta det belopp, som erfordras för gäldande af amorteringarne.

*Angående
anslag till
gäldande af
vissa kostna-
der för læns-
mansboställets
Wähla n:o 3
deltagande i
ett sjösänk-
ningsföretag.
(Forts.)*

Angående
anslag till
gäldande af
vissa kostna-
der för läns-
mansboställets
Wåhla n:o 3
deltagande i
ett sjösänk-
ningsföretag.
(Forts.)

Om boställshafvaren skall betala dessa ifrågavarande summor, så kan han ej annat än blifva ruinerad.

Frågan har redan en gång förut dragits under Riksdagens pröfning. Statsutskottet erkände redan då, att framställningen var beljertansvärd, men ansåg, att en utredning om saken borde lemnas af vederbörande embetsverk. En sådan har nu skett, vederbörande hafva tillstyrkt en sådan eftergift som Kongl. Maj:t nu föreslagit, statsutskottet har velat infria det halfva löfte, som en gång gafs från Riksdagens sida, och jag vågar hoppas, att kammaren vill göra det samma.

Herr Folke Andersson: Herr talman! Som jag bor i närheten af ifrågavarande boställe och därför har kanske bättre än de fleste inom kammaren kännedom om saken, skall jag be att få lemna några upplysningar. År 1863 ingick förre, numera af tidne kronolänsmannen N. G. Sahlin i Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag för nämnda boställe, och har han under årens lopp till sitt afskedstagande utbetalt tillsammans 5,128 kronor. Då nuvarande kronolänsmannen E. W. Flodqvist tillträdde bostället, dömdes han vid laga af- och tillträdessyn att betala hela denna summa till Sahlins arvingar och dessutom ikläda sig att allt framgent betala de kostnader, som belöpa sig för nämnda boställe, ehuru han aldrig ingått i nämnda bolag utan ofrivilligt genom sin företrädare blifvit försatt i denna ruinerande ställning. Af Kongl. Maj:ts proposition kan man finna, att dessa bidrag kunna uppgå till öfver 700 kronor om året. Min öfvertygelse är också, att, när statslånet, som nu icke räntas, kommer till, så får han kanske gifva ut ända till 1,000 kronor för bostället om året. Om han nu skulle lyckas att tjena qvar och behålla bostället i 20 år, så har han förvärfvat åt bostället 63 tunnland åker, som han måste lemna utan ersättning. Men dessutom åligger det honom att bygga för de behof, som jordbruket kräfver och att uppföra de nybyggnader, som erfordras i följd af den ökade jordarealen. Jag anser därför, att staten här lika som andra jordegare böra betala kostnaden för sänkningsen och, i den mån bostället förbättrats, denna summa afgå på hans kontanta lön. Denne länsman, jag vill till hans heder säga herrarne det, är en mycket bra och praktisk man, men han är obemedlad. Skulle han nu icke få någon hjälp, så skulle han blifva ruinerad. Han skulle sålunda icke hafva någon annan utväg än att taga afsked från tjensten, men då ställer sig icke heller hans framtid så särdeles ljus. Och huru skulle det ställa sig för staten, i händelse han lemnade bostället? Jo, jag tror, att ingen då skulle vilja öfvertaga detta.

Jag hemställer således, huruvida det icke bör anses vara billigt att staten lemnar dessa ifrågavarande medel, och yrkar alltså för min del bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Truedsson*.

Herr Petersson i Runtorp: Det är väl sant, att han är tvungen att betala för bostället, så länge han har det. Men hvarför afsä-

ger han sig icke bostället då? Detta har han icke gjort och det visar bäst, att behovet af understöd icke förefinnes.

Nu säger man, att det är inte detta, hvarom fråga egentligen är, utan det gäller, att han utaf en underrätt, hvars utslag han icke öfverklagat, blifvit dömd att utgifva ersättning till sin företrädare. Jag tror på grund af författningarne, att han icke skulle blifvit ådömd en sådan ersättning, om han besvärat sig. Och för resten är det väl icke värre för honom än för hvilken annan som helst som kastar sig in i ett företag, som icke bär sig.

Angående anslag till gäldande af vissa kostnader för länsboställets Wähla n:o 3 deltagande i ett sjösänkingsföretag. (Forts.)

Herr Björkman: Jag är af samma öfvertygelse som den siste talaren. Jag vet icke, hvarthän vi skola komma, om vi bifalla denna punkt, ty det fins ofantligt många boställen, som hafva kommit att få lika dryga utgifter, och om vi skulle betala alla dessa, så tror jag att det skulle gå till högst betydliga belopp. På grund deraf hemställer jag, att vi i rättan tid må afvärja försöket.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Efter det herr tal-
mannen gifvit propositioner i enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 32.

Bifölls.

Punkten 33.

Sedan Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att för år 1890 anslå å riksstatens sjetta hufvudtitel, *till utförande af nya byggnader och anläggningar vid statens jernvägstrafik*, 550,000 kronor, deraf till fortsättande af arbetena för Malmö stations utvidgning 250,000 kronor, hemställde utskottet under *mom. a)* af förevarande punkt, att Kongl. Maj:ts berörda framställning måtte på det sätt bifallas, att Riksdagen måtte anvisa å riksstatens sjetta hufvudtitel, *till utförande af nya byggnader och anläggningar vid statens jernvägstrafik*, 500,000 kronor, deraf till fortsättande af arbetena för Malmö stations utvidgning 250,000 kronor.

Angående anslag till statens jernvägstrafik.

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde

Chefen för kongl. civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna: Kongl. Maj:t har till utförande af nya byggnader och anläggningar vid statens jernvägstrafik begärt ett anslag af 550,000 kronor, deraf 250,000 kronor till fortsättande af arbetena för Malmö stations utvidgning och 300,000 kronor till andra byggnader och anläggningar. Mot anslaget till Malmö har statsutskottet icke haft något att erinra, hvaremot utskottet tillstyrkt, att anslaget i öfrigt måtte nedsättas med 50,000 kronor. Såsom skäl härför åberopas, att utskottet trott sig finna, det en eller annan post blifvit väl högt upptagen och att genom lämpliga åtgärders vidtagande den verkliga kostnaden borde

*Angående
anslag till
statens
jernvägs-
trafik.
(Forts.)*

kunna icke obetydligt nedbringas. Jag tror mig dock veta, att de poster, vid hvilka utskottet ansett att någon nedsättning skulle kunna göras, icke uppgå till något betydligt belopp. Och då i allmänhet byggnadsarbetena vid statsbanorna numera verkställas genom entrepenad, så är det ju tydligt att, derest i något fall den beräknade summan skulle vara för hög och öfverstiga det entreprenadanbud, som erhålles, det anvisade beloppet ingalunda är bortkastadt, utan kommer att användas till andra byggnader och anläggningar för statens jernvägar, för hvilka behof under tiden uppstått. Det af Kongl. Maj:t till nya byggnader vid jernvägstrafiken äskade belopp, har under de båda sista åren nedsatts under hvarje år med 50,000 kronor. Följden häraf har blifvit, att jernvägsstyrelsen har måst uppskjuta företag, som, ehuru behöfliga, dock icke varit absolut nödvändiga att under året verkställas. Men det finnes naturligtvis en gräns härför, i synnerhet som Kongl. Maj:t bemödat sig om att icke äska större anslag, än som oundgängligen varit nödvändiga. Jag tror, att, om vi genomgå de nu ifrågasatta anläggningarna, samtliga skola befinnas vara af trafikens verkliga behof påkallade, med undantag endast af tvenne, men dessa äro åter påkallade af annat viktigt skäl. Dessa båda, uppgående tillhoppa till en kostnad af 8,300 kronor, äro flyttning af snickeri- och vedbodan vid Stockholms centralstation, som för närvarande äro inrymda i stationshusets källare, samt kolbåsens vid Storliens station flyttning längre bort² från banhall och stationshus. Båda dessa anslag äro begärda af omsorg att undaurödja eldfara vid stationerna.

Nedsättas nu ytterligare de begärda anslagen, måste jernvägsstyrelsen rent af åsidosätta påbörjandet af arbeten, som äro verkligen behöfliga. Detta åter kommer att leda till skada ej minst för jernvägstrafikanterna sjelfva. De få vänta på inrättandet af nya anhaltstationer o. d.

Herr Petersson i Runtorp: Jag trodde verkligen, att vi inom utskottet prutat så litet på den ifrågavarande summan, att häremot icke skulle göras någon anmärkning. Vi hafva icke förut lemnat anslag till dylika nybyggnader till högre belopp än 300,000 kronor, och nu hafva för samma ändamål begärts 550,000 kronor. Denna summa har likväl nu icke nedprutats med mer än 50,000 kronor.

Jag vill icke vara så förmäten att begära, det herrarne i allmänhet skola tro mina åsigter vara de rätta, men det behöfves här icke mer än att hafva någorlunda kännedom om de kostnadsförslag, som upprättas af jernvägsstyrelsen, för att kunna inse, att en nedprutning af 50,000 kronor på de ifrågavarande anslagen gör rakt ingenting för jernvägarne. Jag har sett dessa byggnads- och kostnadsförslag och vet, att de kunna nedbringas ganska väsentligt. Så t. ex. kan man bygga en banvaktarestuga för billigare pris än för 3,500 kronor, hvilket nu i tio år varit det gamla stående priset för en sådan byggnads uppförande. Detta kunde väl ställa sig något billigare, i fall entrepenad användes, ty denna summa lärer väl långt ifrån vara entrepenadpriset. Jernvägsstyrelsen har emellertid lofvat att hädan-

efter använda entreprenad vid byggnaders uppförande, och vi skola hoppas, att den derigenom äfven kommer att få sina byggnader betydligt billigare uppförda, än hvad de hittills kostat.

Huru litet nämnda styrelse har reda på uppgörande af beräkningsgrunden för ett kostnadsförslag, bevisas bäst deraf, att, då en gång ett godsmagasin skulle uppföras, beräknades kostnaden härför efter husets kvadratytta, och man fick veta, att denna skulle utgöra 35 kronor per kvadratmeter. Deri inberäknades både husets tak, väggar och golf. Priset borde väl i alla fall hufvudsakligen varit beroende å husets dimensioner. Men så har icke varit fallet, ty priset har alltid varit detsamma. Här är det fråga om millioner kronor, hvarför det behöfves att vi se upp med de anslag, som begäras. Då jag så för min del anser, att jernvägen mycket väl kan byggas hvad som behöfves för de summor, som af utskottet blifvit tillstyrkta, har jag trott, att en förmaning att hushålla litet mera i detta fall icke varit ur vägen eller skadat. Hade jag fått följa med här och byggt åt jernvägarne i vårt land, skulle jag för länge sedan varit millionär.

Herr Folke Andersson: Hvad den föreslagna summan beträffar, vill jag icke yttra mig om densamma. Men jag tror, att sättet att gå till väga kanske kunde vara något annorlunda, ty det klagas icke så sällan deröfver, att de byggnader, som staten uppför, blifva dyra, och den allmänna meningen är att de kunde erhållas för bättre pris, än hvad hittills varit fallet. Klagomål häröfver höras, som sagdt, ofta och i synnerhet från dem, som varit i tillfälle att skåda förhållandena på närmare håll. Det vore derfor önskligt, om vid de ifrågasvarande byggnadernas utförande användes entreprenadsystemet, och jag tror att mycket af statens medel skulle derigenom kunna sparas.

Jag har blott velat anföra detta till protokollet och vore glad, om det blefve till något gagn för framtiden i det antydda afseendet.

Herr Carl Ifvarsson: Min ärade vän på kalmarbänken är alltid påpasslig, då det gäller frågor om anslags beviljande, och man kan icke annat än beundra honom i detta afseende, om man ock icke alltid kan gifva honom understöd, då han går väl långt i fråga om nedsättande af ett anslagsbelopp. I förevarande fall tror jag dock, att han icke gått längre, än som varit med god hushållning förenligt, ty jag kan icke inse, att någon större olägenhet bör kunna uppstå genom den af utskottet tillstyrkta nedsättningen i det af Kongl. Maj:t här äskade anslag. En del af de föreslagna byggnaderna och anläggningarna torde väl kunna anstå till nästföljande år, om de icke år 1890 kunna åstadkommas för billigare pris, än hvad som nu beräknats för deras utförande. Jag anser ett uppskjutande med vissa byggnader så mycket mer lämpligt, som jag icke kan se, att alla de arbeten, som här ifrågasatts, behöfva utföras på ett och samma år. Riksdagen har, jag tillstår det, varit mycket frikostig mot denna hufvudtitel, som visat en alltför stor tendens att stiga. Det ena efter

det andra af de begärda anslagen har vunnit understöd, och jag tror därför, att det bör vara angeläget att nu äfven hålla något igen. På dessa skäl, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Öfverläggningen var härmed slutad. Efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. b.)

Bifölls.

Utskottets öfriga, i slutet af utlåtandet förekommande yttranden lades till handlingarne.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,21 e. m.

In fidem
A. E. J. Johansson.